

מחברים

גליז' ס"ג | פרשת בא | תשפ"ב

העלון השבועי מבית עוז והדר - אור לישראל

פנינים חכמים ואמרות נפלאות על פרשת השבוע

פנינים ואמרות

הרכבת הגיעה בשעת חצות לתחנת בוסטון הסמוכה לראדין. שני אנשים ירדו ממנה לצינת הכפור המקפיאה: הבחור עם צרורותיו ואדם בעל הדרת פנים שהתנדב לעזור לו לשאתו. עגלון הגיה מן העלטה והציע להם נסיעה במזחלת לעיירה, מרחק שלושה עשר קילומטרים, במרחבי השלג. עצמותיהם קפאו מקור, והשלג ירד כמרבד של נוצות. בשיניים נוקשות שאל את בן לווייתו לשמו.

"צבי לוינון", ענה הלה. הבחור נדהם: היה זה חתנו הגדול של החפץ חיים, הגאון והצדיק, ראש ישיבת ראדין! הוא סיפר שהגיע לקבל את ברכת הצדיק הנערץ, וראש הישיבה נענה ואמר: "כשנגיע לראדין תהיה השעה שלוש בלילה. הכל נמים את שנתם. עלה עימי לביתי והיה נא אורחי, ומחר תכנס אל חותני".

בהכרת תודה קיבל את ההזמנה. ראש הישיבה הציע לו את מיטתו, והוא התכסה בשמיכה החמה. אט אט הפשיר מן הצינה. לפתע נזכר שטרם התפלל ערבית! אמר לעצמו: אתחמם מעט, ואקום להתפלל. אך תשוש היה ועייף, שמורות עיניו דבקו זו בזו, והוא שקע בשינה עמוקה...

בבוקר נמחה הכל מזכרונו. קם רענן, נטל ידיו ועלה לישיבה להתפלל שחרית. בבית ראש הישיבה המתינה לו ארוחה משביעה, והוא הוציא מכיסו את רשימת השאלות אותן התעתד לשאול את החפץ חיים. עשה דרכו בשלג העמוק ונכנס לבית החפץ חיים.

הצדיק נשא עיניו הקורנות, המאירות,

אליו בראשונה ולתת לו את מלא שימת הלב.

במשנת רש"י - בפרשתנו

מזן החפץ חיים: כל מצוה קלה בדורנו - כמצוות עצומות בדורות קודמים!

והיה לכם למשמרת (יב, ו). וברש"י ואת ערום ועריו, ונתן להם שתי מצוות, דם פסח ודם מילה וכו'.

מעשה בבחור משוויץ שביקש ללמוד תורה. נסע לליטא והתעלה בישיבת מיר המפורסמת. כשסיים את חוק לימודיו, עמד לשוב לבית הוריו. חשב לעצמו:

בדרכי אסור לעיירה ראדין ואקבל ברכתו של זקן צדיקי הדור, רבינו ה"חפץ חיים" זצ"ל.

היה זה בעיצומו של החורף המושלג.

הלימוד המאלף משינוי סדר 'התם' בתורה ובהגדה של פסח

והיה כי ישאלך בןך מחר לאמר מה זאת וגו' (יג, יד). וברש"י דברה תורה כנגד ארבעה בנים, תם, רשע, ושאינו יודע לשאול, והשואל דרך חכמה.

הרה"ק המקור ברוך מסערט ויזניץ זצ"ל שאל: מדוע בתורה כתוב התם הראשון מכל הבנים. ובהגדה של פסח הוא כתוב השלישי.

והשיב בדרך צחות: כשאדם מזמין את חבריו לסעודה, יכול בעל הבית המארח לפסוע ראשון, והלה יבוא אחריו. אבל כששוטר תופס גנב, הוא מוליכו לפניו, שלא יברח.

כמו כן בהגדה, יכול התם להשתרך באחרונה, משום שהוא נושא עיניו למאכלי סעודת החג. אבל בלימוד התורה, אם המלמד ישקיע מעייניו בבן החכם, ישתמט התם מללמוד. לכן צריך לפנות

עמ' כ"א

מסד מספרי אביר יעקב לפרשת השבוע

עמ' ז'

פניני אביר יעקב

גילו. אדרבה נשמרו מהם לבל יודע להם וילשינו, ולכן לא מתו דתן ואבירם בימי האפילה לפי שהם לא היו בכלל הרשעים שסירבו לצאת מאחר ולא ידעו כלל שיוצאים לחירות עולם. ויש לומר דלכן כתיב "דבר נא 'באזני' העם" מפה לאוזן לבל יודע למי שאין צריך לידע.

שארית נתן

מדוע לא מתו דתן ואבירם בימי האפילה? (ב')

ויהי חשך אפלה בכל ארץ מצרים שלשת ימים (י, כב). וברש"י ולמה הביא עליהם חושך, שהיו בישראל באותו הדור רשעים, ולא היו רוצים לצאת, ומתו בשלשת ימי אפילה, כדי שלא יראו מצרים במפלתם ויאמרו אף הן לוקים כמונו.

ויש להקשות אם כן שמתו רשעי הדור, כיצד נותרו דתן ואבירם בחיים?

ומתוך מרנא החתם סופר וזה לשונו: "ונראה לי דמאת ה' נזדמנו הרשעים האלו לפני משה רבינו בתחילת גדולתו והלשינו עליו וברח משה מבית פרעה ונתלש משה ממצרים ס' שנה ואז נתגדל ונתקדש ונתחכם עד שהיה ראוי להיות גואל צדק לישראל. ואע"ג שלרשעות כיוונו מכל מקום כיון שהם גרמו שיתעלה משה רבינו ויהיה ראוי להיות גואל ישראל לא רצה הקב"ה להמיתם עד שיראו גאולת ישראל ע"י משה רבינו, והמתין הקב"ה להם עד שלבסוף נטלו את שלהם ונבלעו במדבר".

חתם סופר – פר' בשלח עה"פ וחמושים עלו בני ישראל

ולכאורה תמוה מה ראו לתת דוקא שאלה זו בפי התם, ולמה לא הוזכרה שאלת התם על פסח מצה ומרור אלא בקשר עם פדיון בכור?

אלא אומר ה"כלי יקר": ההסבר הוא, כי התם כל זמן שאביו נותן לו פסח מצה ומרור אינו שואל כלום, כי מטבעו אינו מלעיג על העבודה ומצוות ה', וגם אינו מבקש טעם המצוות, הלוואי שיאכילו אביו כל היום פטומות צלי אש ומצות סולת נקיה על מרורים, שזה טוב לגרות את התיאבון.

אבל בפדיון הבן שאין נותנים לו כלום, אלא מבקשים ממנו שיתן הוא דמי פדיון, אז הוא שואל "מה זאת?" כי אפילו תם ופתי גמור, הרי הוא חכם לענין זה, להחזיק ממון שלו, שלא יתן כלום לשום אדם בחינם. במשנת רש"י

מדוע לא מתו דתן ואבירם בימי האפילה? (א')

ויהי חשך אפלה בכל ארץ מצרים שלשת ימים (י, כב). וברש"י ולמה הביא עליהם חושך, שהיו בישראל באותו הדור רשעים, ולא היו רוצים לצאת, ומתו בשלשת ימי אפילה, כדי שלא יראו מצרים במפלתם ויאמרו אף הן לוקים כמונו.

'מקשים העולם' אם כן שמתו רשעי הדור, כיצד נותרו דתן ואבירם בחיים.

ביאר הגאון רבי נתן לוברט זצ"ל שלמשה רבינו ע"ה נאמר שיספר לישראל שישאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב ושיוודיעם שאין בכוונתם לשוב למצרים, אולם לדתן ולאבירם שהיו מלשינים ומוסרים לא

ובטרם פצה הבחור את פיו נד בראשו ואמר:

"זכורני שלפני עשרות בשנים, בימי השבע, בתקופת הצאר, לא היתה אגורת נחושת נחשבת, באשר היו מטבעות כסף וזהב לרוב. אנשים זילזלו בפרוטת הנחושת, כאשר נפלה ארצה אף לא גחנו להרימה... אך עתה חיים אנו בתקופת רעב ומחסור. ובתקופה כזו, גם לאגורת נחושת יש ערך. פרוטה לפרוטה מצטרפת לקניית כיכר לחם! אם נראה פרוטת נחושת ברחוב, נגחן להרימה..."

תמה הבחור להעלאת זכרונות זו. והחפץ חיים המשיך ואמר, כדובר לעצמו: "פעם, בעבר, היו לומדים רבים ועובדי ה' גאונים וצדיקים. זוכר אני את הדור, ספוג היה בתורה ובתפילה, מלא במצוות וגדוש במעשים טובים. בעשירות כה גדולה ובשפע כה רב, יתכן ולא היה אסון בכך אם מישוהו נרדם לפני תפילת ערבית והפסיד קריאת שמע ותפילה. אבל עתה, בדור יתום זה, דור כה עני בתורה ובתפילה – גם לתפילת ערבית אחת יש חשיבות רבה..."

פיו של הבחור נפער בתדהמה. רוח הקודש דיברה מפיו של הצדיק!

המשיך הצדיק ואמר: "כשהיו ישראל במצרים, לא היו בידם מצוות להגאל בזכותן. נתן להם הקדוש ברוך הוא שתי מצוות, פסח ומילה. נשאלת השאלה: הן שקועים היו במ"ט שערי טומאה, האם די בשתי מצוות כדי להגאל מעבדות לחירות עולם?"

"והתשובה: אדרבה, דוקא משום כך! בדור כה ירוד מאירה זוהרת כל מצוה! כל מצוה קלה בדורנו מזכה ומרוממת את האדם כמצוות עצומות בדורות קודמים!" נרעש הבחור ונפרד מהחפץ חיים בלא לשאול מאומה – דיו במה שראה ושמע!... המגיד מישרים הג"ר שלום מאיר וולך (וקראת לשבת עונג-בפרשתנו)

בכסף אף טיפש מביין...

ויהי פי ישראלך בנך מחר לאמר מה זאת (יג, יד). וברש"י זה תינוק טיפש שאינו יודע להעמיק שאלתו וסותם ושואל מה זאת וכו'. ועפ"ז סידר בעל ההגדה: "תם מה הוא אומר – מה זאת."

סגולת השבוע

לימוד אבות עם בנים - סגולה להצלחתם

והגדת לבנך וגו' (יג, ח).

דברים נפלאים בענין סגולת לימוד אב עם בנו שח הגה"צ רבי שמשון פינקוס זצ"ל, ונצטט את לשונו המתוק: "בשעה שיהודי הולך לבית הכנסת להתפלל או ללמוד תורה, חש הוא שבזמן הזה עסק במצוה וקיים בכך את רצון ה'. לעומת זאת, אותו יהודי כשהוא יושב ולומד עם בנו במשך חצי שעה פרק 'אלו מציאות', קיימת בו תחושה שבכך הקריב עבור הילד חצי שעה מהחיים שלו, והיה זה 'בזבז זמן' עבורו..."

פעמים רבות, אב הלומד עם בנו נראה כמו אותה בובה עם קפיץ, שכשנפתחת הקופסה היא מזנקת החוצה, וכך אותו אב 'מסכך' שנות ביתו ביקשה ממנו ללמוד מעט עם בנו, עושה זאת מחוסר ברירה [כי אותו ילד הרי 'אינו ברמה שלו'...] ובזמן הלימוד הוא מביט מדי פעם בשעון לראות מתי כבר יסתיים הענין והוא יוכל לשוב ללימודו.

זוהי תחושה מוטעית, מצוות לוקחות זמן, וכשם שאדם אינו מביט בשעון כמה זמן אורכת לו תפילת שחרית ומנחה, או כמה זמן נמשכת בביתו סעודת שבת כך בדיוק צריך להיות מבטו על הלימוד עם בנו, כי גם זו אחת מהמצוות המוטלות עליו.

האמת היא, שבאופן כללי ישנם בענין זה כמה דברים שאיננו מבינים אותם די הצורך. רבי ישראל סלנטר זצ"ל לימדנו כלל יסודי ביהדות: "מדארף טאן, גישט אופטאן", כלומר יהודי צריך לבנות בפועל, אך איננו קבולן שלפני שגמר מלאכתו אינו מקבל מאומה.

עוד עלינו לדעת, כי כשם שברור לכל אחד שדרושה השקעה יומיומית בילד כדי שיגדל בריא בגופו, ואם לא ידאגו הוריו להאכילו מאכלים בריאים [כלחם, ירקות וכיוצ"ב] ויניחו לו להסתפק בעוגות וממתקים, אמנם הוא לא ימות למחרת... אך בהחלט יתכן שכשיתבגר ויגיע לגיל שלושים, ארבעים וכו' הוא יסבול מבעיות בריאותיות, ולעומת זאת כל אכילה נכונה בילדותו מוסיפה לו בריאות לטווח הארוך - כך בדיוק נדרש מהאב לדאוג לבנו מבחינה רוחנית, ואל לו לחשוב "מה כבר תועיל לילד אותה רבע שעה של לימוד?"

אב הלומד עם בנו יום יום, או לכל הפחות לעתים מזומנות - בימי שישי בשבתות אהה"צ, או בבין זמנים - גורם לכך שילדו יגדל בריא בנפשו, ממש כאכילת אוכל בריא במקום סוכריות!

ובכלל לימוד עם הבנים הוא סגולה להצלחה. זוהי תורה מיוחדת, תורה של קיום מצות ושננתם לבניך.

עלינו לחוש, איפוא, שזמן הלימוד עם הבנים אינו זמן "מבזבז". חינוכם הוא חלק נפרד מעבודת ה' שלנו" עכ"ד הנפלאים.

מחברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

ככה מתחילים את היום!

- ווארט יומי • סיפור יומי • הלכה יומית
- אור החיים הק' יומי • פניני אביר יעקב
- זוהר יומי • פניני הדף היומי • זיכרון לצדיק

ישירות למייל האישי

לחץ כאן להצטרפות

נמצא - היה נוטל חצי עגבניה וחצי מלפפון, ושומר לי בצד... הרבי נשא עינו לנקודה רחוקה, והוסיף: 'ארבעים שנה אני מחפש את היהודי הזה, ארבעים שנה אני רואה אנשים שדומים לו, שואל לשמם, אך מתאכזב - כי זה לא הוא. ארבעים שנה שלא אמרתי לו תודה כפי הראוי, שאני חש כלפיו חובת הכרת הטוב שטרם פרעתי...' 'ועכשיו', הוסיף בחיוך, 'אני יוצא לרחוב ורואה אותו לגד עיני. לקח לי שניה לזהותו, הוא הזדקן כל כך, אבל שמו התאים והוא אכן היה הטבח בשיבת דושינסקי. ארבעים שנה אני מחכה לו, לומר לו תודה - אז כשאני כבר פוגש אותו - אשוחח אותו קצרות? כשכבר גיליתי אותו - שאותן לו לחמוק? הרי ברור שאודה לו מקרב לב, ואזמינו עם כל משפחתו לביקור!'

זוהי הכרת הטוב. שנים חולפות, אך התודה לא נשכחה, לא נטמנה במרתפי הזכרון העלום. וכשהיתה הזדמנות - היא צפה ועלתה במלוא תוקפה, ותנאי השטח והזמן לא שינו דבר. כי כשרגש הכרת הטוב חי ופועם - איש לא יכול לעצור בעדו, הוא זכור היטב וצף בבוא העת! אחים יקרים, הבה נלמד מסר לחיים מסיפור מופלא זה. כמה חשוב ליחד מקום בלב להכרת הטוב, כמה נכון וערכי לזכור את כל מי שהיטיב עבורנו ולהודות לו מעומק הלב. הכרת הטוב היא העדות וההוכחה עד כמה הלב שלנו זך ונקי. הבה נזכור להודות לכל מי שגמל עימנו טובה, ונחפש הזדמנות להביע את הכרת הטוב שלנו מכל הלב! (פניני פרשת השבוע)

במקביל לאותה תקופה בה איבד צבי הקטן את שמיעתו מנפילת הפגז בוורשה, גדלה בוורוצלב שבפולין (004 ק"מ מוורשה) תינוקת בשם דבורה. התינוקת אינה חדלה מבכי. כיהודייה, חששה אמה לאשפו אותה בבית-הולים מאימת הנאצים, והיא נמלטת יחד עם בעלה והתינוקת לרוסיה. בכייה של הילדה, כך מתברר בדיעבד, הציל את כל משפחתה מציפורני הנאצים. הילדה נבדקת ברוסיה בבתי הולים וההורים מתבשרים שהילדה חלתה בדלקת קרום המוח וסתוצאה מכך איבדה את יכולת השמיעה והדיבור.

וורשה, פולין - שנת ת"ש.

'צבי גולנדינר', ילד רגיל ובריא בן פחות משנתיים, מוצא את עצמו בחזית של הנוראות שבמלחמות העולם. במקום לעסוק במשחקים של ילד בן גילו, הוא נאלץ להתחיל להבין את החיים האמיתיים - להתבגר בגיל שנתיים...

פעם אחת נוחת פגז ליד צבי הקטן, גורם לו לחרשות מושלמת ולפגיעה ביכולת הדיבור. זמן לא רב לאחר מכן המשפחה נסה על נפשה מאימת הנאצים ונמלטת לרוסיה. אין פרטים מדויקים על קורות המשפחה, היכן הם נמצאים ברוסיה, אבל כשנה, שנתיים לאחר מכן נולד יצחק, אח לצבי הקטן והחירש. מפחד השלטונות הוא לא נימול. באחד הימים מתדפקת אשה על דלתו של רבי נפתלי חיים איגל זצ"ל - יליד פולין שנמלט אף הוא לרוסיה בימי המלחמה. הרב איגל

הגבאים רומזים לאיש בעדינות, כי אין זה המקום והזמן - הן לדבי יש שעות קבלת קהל, וגם חדרו עומד הכן בדיוק למבקשים לשוחח עמו... מסביב נקהלים סקרנים, מביטים בעדינות בדו שיח המוזר: אמצע היום, אחד מחשובי האדמו"רים ויהודי פשוט, עומדים ומשוחחים דקות ארוכות באמצע הרחוב... הגבאים שואלים זה את זה, אולי מישוהו מהם מכיר את האיש. הרי לדבי יש עוד אירועים היום בלוח הזמנים, והעיכוב כאן אינו צפוי. מה עוד, שכל המעמד משונה ומוזר כל כך. שמא האיש צדיק נסתר? אולי יש לו קשר טוב אך סודי עם הרבי? מי יכול לשער מי האיש ומה דרגתו הרוחנית???

הרבי ממשיך בשיחה הידידותית, ורק לאחר דקות ממושכות נפרד ממנו בידדות, לא לפני שהוא אומר לו באידיש בחיבה גלויה: 'אז תבוא אלי, עם כל המשפחה, בסדר?' - - -

היה זה באחד הרחובות המרכזיים בבני ברק. השעה עשר וחצי בבוקר, אנשים רבים עוברים ושובים ברחובה של עיר, ממהרים איש לדרך. בטבור הרחוב, ממש במרכזו, עומד לא אחר מאשר הרה"ק ה'באר יעקב' מנדבורנה ז"ע, ומשוחח בחביבות ובידידות מופגנת עם יהודי מבוגר, עובר אורח מקומי...

הגבאים רומזים לאיש בעדינות, כי אין זה המקום והזמן - הן לרבי יש שעות קבלת קהל, וגם חדרו עומד הכן בדיוק למבקשים לשוחח עמו... מסביב נקהלים סקרנים, מביטים בעדינות בדו שיח המוזר: אמצע היום, אחד מחשובי האדמו"רים ויהודי פשוט, עומדים ומשוחחים דקות ארוכות באמצע הרחוב... הגבאים שואלים זה את זה, אולי מישוהו מהם מכיר את האיש. הרי לדבי יש עוד אירועים היום בלוח הזמנים, והעיכוב כאן אינו צפוי. מה עוד, שכל המעמד משונה ומוזר כל כך. שמא האיש צדיק נסתר? אולי יש לו קשר טוב אך סודי עם הרבי? מי יכול לשער מי האיש ומה דרגתו הרוחנית???

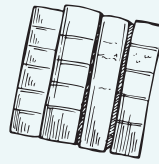
הרבי ממשיך בשיחה הידידותית, ורק לאחר דקות ממושכות נפרד ממנו בידדות, לא לפני שהוא אומר לו באידיש בחיבה גלויה: 'אז תבוא אלי, עם כל המשפחה, בסדר?' - - -

לתמיהת הגבאים לא היה גבול. בנוהג שבעולם, אדם המבקש לשוחח עם הרבי קובע תור, או לחילופין בא בשעות הקבועות. והנה, סתם עובר אורח לא מוכר, זכה גם בשיחה ארוכה וחמה באמצע הרחוב, וגם - בזימון מהיר, לתור וי איי פיי... הוא וכל המשפחה. 'בוודאי מדובר באיזו דמות נעלית אך לא מוכרת', הרהרו לעצמם...

הרבי הביט בעיניהם המשתאות, וסיפר: 'היה זה לפני שנים רבות, כשעליתי ארצה ונכנסתי ללמוד בשיבת דושינסקי בירושלים. לצערך, אתם יודעים' - אומר הרבי בחיוך ובענווה - 'הייתי מאחר לארוחות בקביעות. פעם לא הספקתי לסיים את תפילת השחר עם כולם, ופעם הייתי שקוע באמצע הסוגיא, כך שאיחרתי את מועד הארוחה...'

'היהודי הזה שפגשתי עתה', המשיך הרבי, 'היה הטבח בשיבת אחרי תקופה קצרה גילה שאני מאחר לארוחות, וחשש לרעובני. מני אז היה מצוין לחדר האוכל, ובדרך אם אני נמצא. וכשראה שאני לא

הוא מוהל. האישה היא אימו של צבי, המבקשת למול את אחיו הקטן, שכזכור לא נימול. הרב, למרות הסכנות הכרוכות, גיאות ומל את בנה באופן חשאי. האם, לא יודעת כיצד להודות, רק עיניה מביעות את הערכתה לרב.

***

במקביל לאותה תקופה בה איבד צבי הקטן את שמיעתו מפילת הפגז בוורשה, גדלה בוורוצלב שבפולין (400 ק"מ מוורשה) תינוקת בשם דבורה. התינוקת אינה חדלה מבכי. כיהודייה, חששה אמה לאשפז אותה בבית-חולים מאימת הנאצים, והיא נמלטת יחד עם בעלה והתינוקת לרוסיה.

בכיה של הילדה, כך מתברר בדיעבד, הציל את כל משפחתה מציפורני הנאצים. הילדה נבדקת ברוסיה בבתי חולים וההורים מתבשרים שהילדה חלתה בדלקת קרום המוח וכתוצאה מכך איבדה את יכולות השמיעה והדיבור.

◆◆◆

שנים בודדות לאחר קום המדינה, עולות המשפחות של צבי ושל דבורה לארץ ישראל. חולפות עוד כעשר שנים ו...מזל-טוב! צבי עומד להתארס עם דבורה. שניהם, כזכור, חרשים אילמים כל אחד מסיבותיו, לא מלידה.

כמקובל, מוזמנים הורי החתן מירושלים למשפחת הכלה במרכז הארץ. לבושים בגדים חגיגיים הם נוקשים על דלת המשפחה. את הדלת פותח בלבביות ובזרועות פתוחות אביה של הכלה. אימו של צבי מביטה בו, פניה מחוירות, רגליה כושלות, היא כמעט מתעלפת. כולם אווזים בה, רק כדי לשמוע אותה ממלמלת שהרב, אביה של הכלה, הוא לא אחר מאשר המוהל, שבטובו ובסיכון חייו, מל אז ברוסיה את בנה השני!...

הרב נפתלי מתקשה להאמין לעוצמת המקריות. הוא רץ לחדרו שולף את 'פנקס-המילה' השחור שהוא שומר עוד מאז, ואכן תינוק בשם 'צחק גולנדינר' רשום כתינוק שעבר מילה תחת ידיו.

הרב נפתלי עוצם את עיניו ולוחש: "הנה נסגר מעגל הזכות. הזכות שעמדה לי שמלתי את בנכם למרות הסכנה, והנה בתי דבורה החירשת אילמת ניתנת לאחיו של הילד שמלתי, לבנכם החירש אילם!"

אם שידוך רגיל משול לקריעת ים סוף, וודאי זה כך כאשר מדובר בחירש-אילם. כאן זקוקים לסייעתא דשמיא מיוחדת למצוא את המתאים ביותר, ושהכל יעלה יפה. אבל כאשר הלחם כבר נשלח על המים במעשה של מסירות נפש אי-שם ברוסיה, אזי ברוב הימים תמצאנו!

◆◆◆

ככל הדברים האלה סיפר בנם שלמה (גולן), לש. דינור וסיים: "הורינו הנפלאים גידלו אותנו לתפארה - למרות שהם לא דיברו ולא שמעו!"

"בזכותם רובנו עוסקים היום בחינוך - ואנחנו משגנים ללא הרף את מה שלמדנו מהבית: אפשר לחנך גם מבלי לדבר!..."

"ואגב, הסבא הרב נפתלי לימים כמוכן מל גם אותי וגם את אחיי. את הסיפור שסיפרתי מעולם לא שמענו מהורי. הדודים הם שסיפרו לנו. אמי הלכה לעולמה לפני שמונה שנים ואבי עדיין איתנו, חוגג השנה את שנתו השמונים".

(גליון איש לרעהו)

היה שם יהודי אחד, ריאלי ומפוכח. הוא טען באזני כל מי שהיה מוכן לשמוע: "אין דבר כזה, מתעתעים כאן בקהל! מעולם לא נסעה מרכבה בלא סוסים! מה עוד, מרכבה כבדה כל כך, כולה ברזל ופלדה. והיא עוד מתיימרת למשוך אחריה שורה של קרונות!" אמרו לו: "זוהי המצאה חדשה, אחא, הכל מדברים בה!" והוא בשלו: "ראה תראו, הרכבת לא תמוש ממקומה!" הקטר הוסק, ותימרות עשן עלו מן הארובה. והאיש נחרץ בדעתו: "הצגה, ותו לא. התנור בביתי מעלה עשן מזה שנים, ואינו זו בסנטימטר אחד!" הקטר צופר צפירה חדה. והאיש צוחק: "צפצפה אינה תחליף לסוס. היא לא תזוז!" הרכבת נרעדה, והגלגלים החלו לנוע, באיטיות. "אמרתי לכם", אומר האיש, "הנסיון נכשל! תראו באיזו איטיות, חצי סיבוב - וזהו!"

לפני כמאתיים שנה, נקראו תושבי עיר הבירה וינה לראות בפלא הגדול, בנסיעת הבכורה של הרכבת. מרכבה הנוסעת ללא סוסים! נקהלו באי העיר והתגודדו ליד מפלצת הברזל האימתנית.

היה שם יהודי אחד, ריאלי ומפוכח. הוא טען באזני כל מי שהיה מוכן לשמוע: "אין דבר כזה, מתעתעים כאן בקהל! מעולם לא נסעה מרכבה בלא סוסים! מה עוד, מרכבה כבדה כל כך, כולה ברזל ופלדה. והיא עוד מתיימרת למשוך אחריה שורה של קרונות!"

אמרו לו: "זוהי המצאה חדשה, אחא, הכל מדברים בה!" והוא בשלו: "ראה תראו, הרכבת לא תמוש ממקומה!" הקטר הוסק, ותימרות עשן עלו מן הארובה. והאיש נחרץ בדעתו: "הצגה, ותו לא. התנור בביתי מעלה עשן מזה שנים, ואינו זו בסנטימטר אחד!" הקטר צופר צפירה חדה. והאיש צוחק: "צפצפה אינה תחליף לסוס. היא לא תזוז!" הרכבת נרעדה, והגלגלים החלו לנוע, באיטיות. "אמרתי לכם", אומר האיש, "הנסיון נכשל! תראו באיזו איטיות, חצי סיבוב - וזהו!"

הרכבת נכנסה לתאוצה, ובשיקשוק גלגלים פתחה בדהרה. ספק האיש כפיים: "היא לא תיעצר לעולם!!!" קרא בחרדה...

הסיפור ממחיש לנו תכונה יסודית מאד, המקנת בנו: כיצד כל דבר עכשוי, נראה בעינינו קבוע ונצחי! כשברית המועצות היתה מעצמת על, היא נראתה כענק אימתני, הקיים לעד. קרסה, וכבר ספדו לה ומחקוה מן התודעה. כשלא ירדו גשמים, החליטו שהמדבר מתפשט, ויש לייבא מים מטורקיה. כשידרו גשמים, החליטו שהמבול הגיע...

זוהי גדלותם של החכמים, חכמי התורה, שעליהם נאמר "איזהו חכם - הרואה את הנולד": הם אינם דנים לפי הרגע, אינם נסחפים בהתרגשות החולפת, ומבטם מקיף יותר ורחב יותר. אשרי השומע לקולם!

דבר דומה קרה גם במכות מצרים. הכל תמהים, מדוע פרעה הקשה את לבו, כיצד יכול היה להתעקש לנוכח המכות? את התשובה השמיע לנו האלשיך הקדוש זצ"ל:

הגיעה, למשל, מכת ערוב. חיות הגונגל פשטו על הערים, ועשו

לדמותו הגדולה של החפץ חיים. לאחר שסיים פרק מנאמו, הרהר הנואם בינו לבין עצמו ושיחף את הקהל בהתלבטויותיו: ידוע לי סיפור מעניין ביותר על החפץ חיים, ובחפץ לב הייתי שוטחו בפניכם, אך לדאבוני ידוע לי רק חלקו הראשון, ובכל זאת, גם חצי סיפור על החפץ חיים הרי הוא עולם ומלואו ולפיכך אחלוק עמכם את הידוע לי.

מעשה בבחור שלמד בעירייה ראדון, בישיבתו של החפץ חיים, שלא עמד בפרץ ההשכלה שהכתה שמות ברבים, עד שנמצא כי אינו מקפיד על שמירת השבת ורבני הישיבה החליטו כי אין כל אפשרות להותירו בישיבה. מששמע זאת החפץ חיים, ביקש כי הבחור יכנס אליו טרם עזבו את הישיבה.

פרש הנואם את ידיו והפטיר: עד כאן החלק הידוע לי. עבור ההמשך העלום ממני אני מוכן לשלם אלפי זהב וכסף, אם רק יגלו לי מה שוחח החפץ חיים עם הנער. וכל כך למה? מפני שעל פי עדות מהימנה שהגיעה לאוזני, אותו נער לא הוסיף לחלל את השבת! אילו רק יכול הייתי לדעת את הדברים שאמר לו החפץ חיים.

הנואם לא הבחין כי אחד היושבים באולם זע על כסאו באי נוחות. עם סיום הערב התפזרו האנשים לבתיהם, ובאולם הריק בלט איש מבוגר שנוחר על כסאו, עיניו נעוצות אי שם, כולו שרעפים. הנואם התקרב אליו ושמע מפיו משפט שלא ציפה לו: אני הייתי אותו בחור. אחר שנגע האיש סיפר את שאירע בחדרו של הסבא קדישא: בחור צעיר הייתי, וכפי שאתה יודע, גם קל דעת. בכל מאודי בקשתי להימנע מן הפגישה המביכה עם החפץ חיים, אך לא היתה לי כל ברירה.

נכנסתי לביתו, הוא היה אז כבר ישיש בן שמונים ומעלה. חשבתי כי יתחיל להוכיח אותי על מעללי.

סיגריה בשבתי! לתדהמתי הוא נטל את כף ידו, טמן אותה בין כפות ידיו ואפף אותה בחום וברגש שאין לו גבולות.

אנו עומדים כך, עיניו נעצמו וידי בתוך ידיו, רגע קדוש, טמיר ומיוחד - החפץ חיים מתייחס אלי כאב לבנו יקירו. הוא פתח את עיניו וגיליתי כי דמעות טריות גדשו את עפעפיו הישישות, זלגו באיטיות על פניו הרכות, והכל בגללי... עודי תוהה באיזה עולם אני שרוי, נשמעה יבבה כבושה, רוויית צער: "שאבעס..." החפץ חיים בוכה עלי.

"שאבעס..." ידיו בנות השמונים רטטו מעלה. עתה תפס את שתי ידי ובכה כאב הממאן להתנחם על לכתה של בתו יחידתו, "שאבעס..." הייליקער שאבעס..." - שבת הקדושה.

אותה שעה זלגה דמעה אחת מפניו הקדושות ונטפה על כף ידו. האיש המבוגר פקח את עיניו, התנשם עמוקות והעביר בסילודין את כף ידו. עד היום כשאני מהרהר במה שאירע אז, אני מסוגל לחוש את חומה של אותה דמעה קדושה.

♦ ♦ ♦

זהו סיפור קדוש.

אנחנו לא החפץ חיים. לצערנו. אם נחזיק למישוהו את היד ונבכה... אך זכור נזכור, כי עבור כל ילד, האבא שלו הוא "הדמות" שאין בלתה, לא היתה ולא תהיה. אין צורך להמתין עד שיגדל ויתפכח... נצלו את השנים הרכות הללו כדי לטעת בקרבו רגש ואהבה את היסודות האיתנים עליהם אתם רוצים שישתייך את חייו. (גליון מאורות הדף היומי)

שמות בבקר ובצאן. המכה עברה, פרעה סקר את הנזקים ונאנח לרווחה: לא נורא, עוד נותרו המוני עדרי צאן! אין זאת - חשב - אלא שאלוהי מצרים הצליחו למתן את המכה... ואז הגיע מכת דבר, וחלפה. פרעה סקר את הנזק, ונשם לרווחה: אמנם המון בקר וצאן מתו אבל עוד נותרו רבים בהם לא נגעה המכה לרעה. לא נורא... ואז ניחתה מכת הברד, והמיתה את כל הבקר שהיה בשדה. ופרעה נרגע: לא נורא, עוד נשארו הבקר והצאן שבמכלאות...

מה היתה הטעות של פרעה? טעות אווילית, וכה אנושית: הוא דן כל מכה לגופה, כשלעצמה, וערך סיכום לפני הזמן... אבל היה מי שידע כיצד להתבונן. מי שידע שאין להסתכל על חצי דבר, היה זה יתרו. ועליו נאמר: "וישמע יתרו את כל אשר עשה ה' למשה ולישראל עמו".

הוא התבונן במבט כולל, והבין!

הוא הבין, שהקדוש ברוך הוא הותיר פליטה במכת ערוב, כדי שיהיה לדבר במה לפגוע ומה לכלות. והדבר הותיר פליטה, כדי שיהיה לברד במה להכות. ובמכת ברד הורה משה רבינו שיכניסו את בעלי החיים הביתה, ופרעה חשב שהדבר לטובתו. ולמעשה, מה היה? על ידי כך היו לפרעה סוסים כדי לרדוף אחרי בני ישראל - ועל ידם טבעו הוא וחילו בים סוף...

לסיכום: כל דבר שנראה כשלעצמו לטובת פרעה ועמו, היה למעשה שלב במכתם וברעתם! ומהו הלך עבודתו? לדעת, שהקדוש ברוך הוא מנהיג את העולם במבט מרחיק ראות, בסידרה של שלבים שלא יובנו אלא בסופם! אנו, המתבוננים בחלקי הדברים, בתהליך התהוותם, עומדים ותוהים. רק החכמים הרואים את הנולד במבט של התורה, אשר גילתה בשירת "האזינו" את כל מהלך הדורות עד לגאולה. רק הם מבינים את פשר המאורעות, ורואים איך כל מאורע הוא שלב במכלול שיביא את הגאולה!

(המגיד מישורים הג"ר שלום מאיר וולך - וקראת לשבת עונג)

סיגריה בשבת! לתדהמתי הוא נטל את כף ידו, טמן אותה בין כפות ידיו ואפף אותה בחום וברגש שאין לו גבולות.

אנו עומדים כך, עיניו נעצמו וידי בתוך ידיו, רגע קדוש, טמיר ומיוחד - החפץ חיים מתייחס אלי כאב לבנו יקירו. הוא פתח את עיניו וגיליתי כי דמעות טריות גדשו את עפעפיו הישישות, זלגו באיטיות על פניו הרכות, והכל בגללי... עודי תוהה באיזה עולם אני שרוי, נשמעה יבבה כבושה, רוויית צער: "שאבעס..." החפץ חיים בוכה עלי.

"שאבעס..." ידיו בנות השמונים רטטו מעלה. עתה תפס את שתי ידי ובכה כאב הממאן להתנחם על לכתה של בתו יחידתו, "שאבעס..." הייליקער שאבעס..." - שבת הקדושה.

היה זה במיאמי שבארצות הברית של אמריקה. רב בית כנסת עמד על הדוכן בפני הקהל שהתכנס לרגל יום השנה לפטירת רבינו הגאון רבי ישראל מאיר הכהן זצ"ל, בעל החפץ חיים, ושרטט בפניהם קווים

פנינים על הפרשה:

גאולת ישראל בזכות קימת הצות

ויאמר משה כחצת הלילה אני יוצא בתוך מצרים (יא, ד)
בזמן שהיו ישראל במצרים, לא היו ראויים מצד מעשיהם להינצל משם, באשר ירדו לשאול תחתית ועשו כמעשי הגויים. ורק בזכות הבטחתו של הקדוש ברוך הוא לאבותיהם נגלה עליהם מלך מלכי המלכים וגאלם. אמנם פטור בלא כלום אי אפשר, ונזקקו לזכויות שלהם עצמם כדי להיגאל. ואכן, הקדוש ברוך הוא ברוב רחמיו חישב להם את זכויותיהם העתידיות, ובזכות כך גאלם.

השתתפות בצער השכינה

והנה, כותב רבינו זיע"א (שערי תשובה, מאמר יג) כי מיום שגלו ישראל מעל אדמתם, ונחרב בית מקדשם, גדל מאוד צערם, ואין יום שאין קללתו מרובה מחבירו. אמנם, אף שצער הבנים גדול מאוד, גדול ממנו צערו של האב שהגלה את בניו והחריב את ביתו, וגם שכינתו הקדושה נמצאת בגלות עימם. משום כך, נהגו ישראל קדושים לקום בחצות הלילה, ולשתף עצמם עם צער השכינה, לעורר רחמי שמים ולבקש על בניו המקדש, ובזכותם עתידים ישראל להיגאל.

מעתה, מאחר וגלוי וידוע לפני הקדוש ברוך הוא כי עתידים בניו לקום לפניו בחצות הלילה למען כבוד שכינתו, גמל להם ברוב אהבתו במידה כנגד מידה, למרות שעוד לא עשו דבר, וכאשר ראה את גודל צרתם והקטרוג השרוי עליהם, הסתכל במעשיהם הטובים הראויים להיעשות בעתיד, ונתגלה גם הוא עליהם בחצות הלילה להצילם.

קביעת חצות הלילה בזמן קימה לדורות

על פי זה, יש לפרש את לשונו של משה רבינו עליו השלום, שבשעה שהתורה בפרעה לשלח את ישראל, והזהירו שאם לא יעשה כן ימותו כל הבכורות בחצות הלילה, אמר כאן: 'כחצות הלילה אני יוצא בתוך מצרים' - באות כ"ף, ולא אמר באות ב"ת - 'בחצות הלילה'. ואילו בשעה שירד הקדוש ברוך הוא בפועל, כן נכתב (להלן יב, כט) באות ב"ת, 'ויהי בחצי הלילה', ולא 'כחצי הלילה'. ולפי האמור יובן מאוד, שרצה משה רבינו עליו השלום לדמות את חצות הלילה

עצות וסגולות:

ענייני שבת קודש (ד')

לימוד קבלה בשבת מסוגל להשגת האמת

כתבו המקבלים זלה"ה (פרי עין חיים שער השבת פכ"א) כי ביום השבת בעלי תורה ראוי שילמדו בו דרך האמת מאחר שיום קדוש הוא ויש בו תוספת קדושה מסגל הוא להשיג בו דרך האמת.

(נגזי המלך, אות נט)

בשבת מקבלים חזרה את האורות שניטלו בעגל

בכל ערב שבת חוזרים למשה אלף אורות, ומחזיר לישראל מנדבת לבו האורות שלהם בכל שבת, וזה החזרה שמחזיר לישראל היא מנדבת לבו ומנאמנותו. וזה רמזו במה שאומרים 'ישמח משה במתנת חלקו כי עבד נאמן קראת לו'. ופרוש הדברים כך הוא, 'ישמח משה במתנת חלקו', דהינו, היום שהוא יום שבת, המתנה שנתנה לו כבר ונטלה ממנו, שהם אלף אורות, עכשו חוזרת לו בשבת. וזהו 'ישמח משה במתנת חלקו', לפי שהמתנה הזאת שחוזרת לו בכל שבת, חלקו היא כבר, וכשחוזרת לו בכל שבת שמח הוא, והוא מצד אמונתו מחזיר לישראל האורות שלהם.

(פיתוחי חותם פרשת דברים, ד"ה ה' אלקי אבותיכם)

הודיע השגחת הקב"ה, ליבו פנוי לקדושת שבת

עקר השבת הוא שיקבע בדעתו שהוא יום קדוש, והנחילו הקדוש ברוך הוא לעמו ישראל להתענג בו ולעסוק בתורתו, והכל תלוי בלב ובמחשבה טהורה, ואם הלב פונה לדברי חל, היכן קדושה שורה עליו. ומי גרם כל זאת, הוא בחשבו שרוח המון תלוי ביד האדם, וחכמתו ובקיאותו וטרתו היא הגורמת, לפיכך בכל יום מחשבות חדשות מקרוב באו מה לעשות [ב]עסק זה וכיצא. אבל אם תלה בטחונו באדון הכל המשיג על כל פרט ופרט, ידע כי מה שגזר ה' הוא שיהיה ואין מחשבותיו מועילות לו כלום, ואינו מחשב כי אם בדרך ה' ובתורתו.

וזהו שאמר הפסוק (שמות לה ב) ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש, התורה אומרת, אם רצית לקיים שבת כראוי ותחול עליך קדושת שבת, דע

לך שהמלאכה שאתה עוסק בימי החל והרוח שאתה מדוית, אין אתה הוא העושה, רק מאלה נעשית על ידו יתברך, כי הוא הגורם והנותן לך פת לעשות חיל, ולפיכך אמר תעשה ולא תעשה. וכשתחשוב כך ותעשה בטחונך בה', אז יום השביעי יהיה לך קדש. (פיתוחי חותם פרשת ויקהל, ד"ה ששת ימים)

אכילה בשבת - כולה קודש

כתוב בזהר הקדוש ובדברי רבנו הארי"ל (ספר הגלגולים פל"ח) דכל מה שאוכל אדם בימי החל יותר על קיום הנפש, הכל הולך לסטרא אחרא, משום דימי החל יש בהם שליטה לסטרא אחרא. באמת בשבת, כל מה שיאכל ויוסיף הכל קדש, משום דבשבת מתבטלת סטרא אחרא ואין לה שליטה (זהר ח"ב קלה:).

(פיתוחי חותם פרשת בשלח, ד"ה אכלוהו היום)

שמירת שבת תלויה בששת ימי החול

האדם צריך לשמר קדושת שבת כראוי, כמו שנאמר (שמות כ ח) 'זכור את יום השבת לקדשו', דבזה זוכה לתוספת נפש רוח נשמה כראוי. ושמירת שבת תלויה בששת ימי המעשה, דצריך לזהר בכל ששת ימי המעשה להתנהג בעבודת ה' כראוי כדי שתחול עליו קדושת שבת, דזה בלא זה לא שייך. וכשישמר האדם ששת ימי המעשה ושומר קדושת שבת כראוי, בזה זוכה לתוספת נפש רוח נשמה, ומגליו לו רזי תורה.

(מעגלי צדק אות ת"ו, ד"ה תקרב רינתי)

הכנה בימי החול לשבת קודש

לא כל אדם זוכה להם, וזכיתם תלויה בששת ימי החל, דהמקדש עצמו בששת ימי המעשה ועוסק בתורה לשמה, ומתפלל כראוי, וזהיר וזריז בכל המצוה שתבוא לידי, והכל ביראה ואהבה ושמחה רבה, על ידי זה זוכה לתוספת נפש רוח נשמה בשבת. ועל זה אמרו רבותינו זכרונם לברכה (ע"ז ג.) מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת, כל ששת ימי המעשה קרי להו 'ערב שבת', ואומר מי שטרח בששת ימי המעשה שהם ערב שבת כאמור, יאכל בשבת, הינו שיזכה לתוספת נפש רוח נשמה כאמור.

(מעגלי צדק אות שי"ן, ד"ה שיברתי)

בקידוש החודש נעשה התיקון השלם

רמזים נוספים לענין זה, יש למצוא בתיבת 'החדש', שסופי התיבות של מילוי תיבה זו - ה"ה ח"ת דל"ת ש"ן, אותיות 'תתנ"ה' - עולים עם הכולל בגימטריא כחשבון השמות הקדושים 'א"ל אדנ"י' במילוי כזה: אל"ף למ"ד אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד (856), ואלו שני השמות הרומזים לשכינה הנמצאת במצבה השלם והמתוקן, כפי שפירש רבינו האר"י זע"א (שער הכוונות ענין שחרית של שבת).

חשיבות ההתחלות

החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה (יב, ב) הכל הולך אחר הראשית. אמנם כל ההתחלות קשות, אך הנזהר בראשית עבודתו בכל כוחו, מובטח לו שלאחר מכן תהיה מלאכתו מוכנה ופרושה לפניו. אך המתחיל בתחילת העבודה, יתקשה מאוד לאחר מכן להשלימה.

רבינו זע"א (פיתוחי חותם, בא) לומד ענין זה ממה שכפל כאן הפסוק את לשון הראשית פעמיים, 'ראש' ו'ראשון'. מכאן שלא על ראשית החודשים בלבד הכתוב מדבר, אלא על ראשית בכלל. כי עיקר כל המעשים הוא תיקון השכינה, [שכבר נתבאר למעלה כי ענין זה רמזו גם הוא בפסוק], ולכן צריך האדם לכוון בכל מעשיו, ובכל התחלה חדשה שמתחיל בה, שתהיה תכליתה לענין זה.

טעם קביעת תפילות מיוחדות לזמני ההתחלה

מכיון שתמיד הראשית היא עיקר הדבר, והיא הקובעת כיצד ייראה ההמשך, לכן תיקנו רבותינו זכרונם לברכה תפילות מיוחדות בכל ראש זמן, בראש חודש, בראש השנה, וגם בשבת שהיא תחילת השבוע, והיא מקור הברכה לששת ימי המעשה הבאים לאחריה. כך גם תפילות היום והלילה, עיקר חיובן בתחילת היום ותחילת הלילה, ואין לאחרון לחינם, כדי שילך הכל אחר ההתחלה.

הקדמות מלחמות היצר

מכאן צריך כל אדם ללמוד, עד כמה חשובה הזהירות בתחילת המעשים, ובפרט במלחמת היצר יש להשתדל תמיד להקדים רפואה למכתו ולא להמתין שיבוא הוא ויילחם, כי אז כבר עלולה השעה להיות מאוחרת מדי, ולא יצליח האדם להילחם בו כראוי חלילה. לכן יקדים אדם תשובה ומעשים טובים, והם יעמדו לו כתריס בפני הפורענות (ראה אבות ד, יג).

קדימת מלחמת ה' בגוג ומגוג

על כך ביקש דוד המלך עליו השלום (תהלים יז, יג) כשאמר: 'קומה ה' קדמה פניו הכריעה', וכן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (בראשית רבה עה, א) 'קדמיה לרשיעא עד לא יקדמין' [הקדם לרשע קודם שיקדימן]. והכוונה, לבקש מלפני הבורא יתברך על דבר מלחמת גוג ומגוג, שיקדים הקדוש ברוך הוא להילחם בו קודם שיבוא הוא להילחם בישראל.

רמזי זמני ההתחלה בפסוק

מטעם זה, נרמזו כאן בפסוק כל זמני ההתחלה. פשוטו של מקרא, עוסק בראש חודש. ראש השנה נרמז בתיבות 'לחדשי השנה'. תחילת השבוע נרמזת בסופי התיבות 'לכם ראש חדשים', אותיות 'מש"מ', העולות בגימטריא 'שבע' בצירוף התיבה והכולל (380). כמו כן, תחילת היום והלילה נרמזו בראשי התיבות 'הוא לכם לחדשי השנה', העולות בגימטריא כחשבון תיבת 'ליל' (70), וכן נרמזה ראשית היום בסופי התיבות הללו, אותיות 'אמ"ה', העולות בגימטריא כחשבון תיבת 'יום' (56).

כאשר יקדים האדם בכל בזמנים הראשונים הללו, תורה ותשובה, מצוות ומעשים טובים, יהיה 'ראשון' - הוא לכם - להנאתו ולטובתו, ולסיוע גדול בהשלמת כל עבודתו.

שבמצרים, לחצות של העתיד לבוא, ואמר כי 'כחצות הלילה' - כמו חצות הלילה שבו יקומו ישראל בעתיד, ובזכות השתתפותם עם השכינה והכבוד שירחשו כלפיה, כך יצא ה' עתה 'בחצות', ויכה כל בכור בארץ מצרים. כי יהיו ישראל ראויים לניסי ה' עימם במידה כנגד מידה, בזכות שיקומו לעבודתו יתברך.

רמזי תיקון השכינה בקידוש החודש

החדש הזה לכם ראש חדשים (יב, ב)

בפרשה זו נצטוו ישראל על מצות קידוש החודש. גדול מאוד כוחם של ישראל במצוה זו, שכן עד עתה היו המועדות מסורים בידו של הקדוש ברוך הוא, ומכאן ואילך, כל העולמות משועבדים לקביעתם של ישראל בבית דין. ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (ילקוט שמעוני רמז קפז, והובא ברש"י בראשית א, א): אמר רבי יצחק, לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכם, שהיא מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל.

האם אכן קידוש החודש היא המצוה הראשונה?

רבינו זע"א שואל על כך (פיתוחי חותם, בא), שלכאורה הדבר אינו מדויק, שהרי כבר קודם לכן באו בתורה כמה מצוות, כגון מצות פרייה ורבייה שנאמרה לאדם הראשון, מצות מילה שנצטוו בה אברהם אבינו עליו השלום, ואיסור אכילת גיד הנשה, שנהג מזמן יעקב אבינו, אם כן אין זו המצוה הראשונה?

ראש ותכלית העבודה - תיקון השכינה

לכן נראה לפרש שאין המאמר כפשוטו. כי הנה ראשי התיבות 'לכם ראש חדשים' יוצרות את התיבה 'רחל', שהיא שמה של כנסת ישראל - היא שכינת עוזנו. כך מבואר בזוהר הקדוש (ח"ב דכ"ט ע"ב), וגדרש כן על הפסוק (ירמיה לא, יד) 'קול בְּרָמָה נִשְׁמָע נְהִי בְּכִי תִמְרוּרִים רַחֵל מִבְּכָה עַל בְּנֶיהָ', שזו היא השכינה הקדושה, המשמיעה קולה ברמה בנהי ובכייה בירושלים של מעלה, על בני ישראל בניה שהלכו בגלות.

עוד נרמזת השכינה הקדושה בפסוק כאן בסופי התיבות 'הזה לכם ראש חדשים', שאותיותיהן (המש"מ) עולות בגימטריא 'שכינה' (385). הרי כאן שני רמזים בפסוק, וענינם אחד, לומר לכל אחד מבני ישראל, שב'ראש' כל שאיפותיו ומגמתו על תכליתו ישים את השכינה הקדושה, ויזהר בכל מאודו לקדשה ולרוממה, ולא יפגום בה חלילה בשום אופן שהוא.

קידוש החודש - ראשונה מצד ענינה

על כך רמז רבי יצחק ואמר, כי מצוה זו היא המצוה הראשונה שנצטוו בה ישראל, כלומר - ראשונה מצד החשיבות והצורך לקיימה, מכיון שהיא הבסיס והשורש לקיום כל המצוות כולן, שיעשה אדם את כל המצוות כדי לתקן את שכינת עוזנו ותפארתו. ומפני כך תקנו חכמים לומר קודם קיום כל מצוה את הנוסח: 'לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה'.

הלבנה רומזת לשכינה

והנה, ידוע שהשכינה נקראת 'לבנה', והירח רומז לה, ומצות 'קידוש החודש' רומזת גם היא לענין תיקון השכינה. כך פירש רבינו האר"י זע"א (ספר הליקוטים) פרשת וזאת הברכה את שמותיה השונים של הלבנה, בתחילת החודש היא עולה לאיטה ונקראת בשם 'סהר', לאחר מכן כשנראית יותר אך עדיין היא פגומה נקראת 'ירח', וכאשר באמצע החודש היא נראית במלואה בשיא תפארתה, נקראת בשם 'לבנה'. זהו סוד מצות קידוש לבנה, כידוע מכתבי רבינו האר"י זע"א במקום אחר (פרי עץ חיים) שער ראש חודש ג, שבכל ראש חודש מתמלאת השכינה בכל ספירותיה ומעלותיה.

מסכת מגילה דף כח – מועד קטן דף ג

לקרוא אותם בחניכתם, כמו שנוהגים מקצת אנשים לומר הרב קארו, הרב אלשיך הרב אלגאזי וכדומה, אלא יאמר מהר"י קארו, מהר"ם אלשיך וכיוצא בזה, כיון שיש איסור בשאר אנשים לקרוא להם בחניכתם ועל אחת כמה וכמה ברבותינו הקדושים.

אך בספר יפה ללב (ח"ג י"ד ס' שלד אות טז) כתב שאחר המחילה לא צדק בזה ואין להאשים על כך, שאין איסור בדבר אלא אם קורא את החכמים בחניכתם בלי שום תואר כלל, אבל אם אומר בליווי שם תואר כגון הרב אלשיך הרב אלגאזי אין איסור בדבר, ואדרבה תפארת גדולה היא זו וכן עמא דבר שמזכירים את שמות הרבנים בשם משפחתם בתוספת תואר הרב או תואר אחר, שכל שמזכיר עמו קודם הכינוי שם התואר מותר אפילו בפנין וכן נהגו מפני הכבוד.

ויש להעיר מהרב רבי יהודה בן ברזילי אלברצלוני בעל ספר העתים שתמיד הוא מוזכר בספרי הראשונים בשם משפחתו הרב אלברצלוני (ראה רשב"א יבמות מו. ד"ה כתב הרב, קידושין סה: ד"ה מי, ב"ב ט. ד"ה הא, ועוד במקומות רבים), ולא בשמו הפרטי רבי יהודה (ראה שו"ת התשב"ץ ח"א ס' טו).

מצוות זכירת עמלק בשנה מעוברת

במשנה: בשנה זכור (מגילה כט, א).

במשנה מבואר שבשבת השניה של חודש אדר כשהיא לפני פורים קוראים בפרשת זכור. המהר"ם שיק בספרו על תרי"ג מצוות (מצוה תרה סק"ב) כתב, שמצוות זכירת עמלק חייבים אנחנו לקיימה על ידי קריאה בתורה פעם אחת בשנה, והטעם כיון שאמרו בגמרא (בבא מציעא כח.) שאבידה משתכחת ב"ב חודש, וכן גזירה על המת שישתכח מהלב ב"ב חודש (ברכות נח:), וכיון שציוותה לנו התורה שלא נשכח מחיית עמלק צריכים אנו לזכור בכל שנה ושנה שלא יעברו י"ב חודש בלי הזכרת פרשה זו. ו.

כתב שפעם שאל הר"ר משה מעיר חדש

האם מותר לקרוא לאדם בשם משפחתו

בגמרא: שאלו תלמידיו את רבי זירא במה הארכת ימים אמר להם מימי... לא קראתי לחבירי בחנינתו ואמרי לה בחנינתו (מגילה כח, א).

בגמרא מבואר שאחד הדברים שבזכותם זכה רבי זירא לאריכות ימים, הוא כיון שמעולם לא קרא לחבירו בחנינתו, ויש אומרים בהכניתו. ופירש רש"י שבחנינתו היינו אם כינו שם לחבירו לגנאי, ובחנינתו היינו באותו כינוי שמסודר ובא לו ממשפחתו שם דופי.

ובשו"ת אבן ישראל (ח"ט ס' קסו ס"ק כט) נשאל אם יש להביא ראיה שהנהגה שלא לקרוא לחבירו בשם משפחתו מאריך ימים, וכתב שלפי דברי רש"י בסוגייתנו אין ראיה, כיון שגם ללשון השני שמדובר בשם משפחה, הרי זה דוקא בשם משפחה של גנאי. וכן כתבו התוספות (תענית כ: ד"ה בהכניתו), שפירוש בהכניתו היינו בכינוי שמכנין אותו בן אדם לגנאי, ופירוש בחנינתו היינו כינוי שם משפחתו והוא שם שם לווי, כגון רבי אברהם אבן עזרא שכל בני משפחתו היו נקראים כך. וכתבו התוספות שדוקא כשהוא לגנאי אין ראוי לקרותו בשם זה, אבל לשבח מותר.

אמנם בספר בנייהו (בסוגייתנו ד"ה ולא קריתו) כתב הבן איש חי שהכניתו (ולפי

גירסתו חכניתו) היינו כינוי של שם חבירו שלפעמים אנשים מכנים את שמו הפרטי של חבירם כגון אם שמו יצחק קוראים אותו חוגי ואם שמו אליהו קוראים אותו אליאס ואם שמו יהודה קוראים אותו אריה וכדומה, וחכניתו היינו שם משפחתו כמו לוריא או גבאי או אלגאזי וכיוצא בזה, ודרך של בני אדם כשמדברים באדם אחר קוראים אותו בשם משפחתו שאומרים לוריא הלך או לוריא בא או לוריא מכר וכן על זה הדרך. ועל זה אמרו בגמרא שהוא היה נזהר להזכיר שם האדם בשמו ממש ולא שינה את שמו כדרכם של בני אדם, וגם לא היה מזכירו בשם משפחתו בלבד, ומחמת כן האריך ימים כיון שחיות האדם תלויה באותיות שמו האמיתי כמו שכתב בערבי נחל, ואם מזכירו באותיות שמו האמיתי הרי הוא מחזק את חיותו התלויה בשם זה, ולכן מדה כנגד מדה זכה לאריכות ימים.

אמנם בשו"ת ודרשת וחקרת (ח"מ ס' יב) כתב להלכה כדברי התוספות שאין שום מניעה לקרוא לאדם בשם חניכה של שבת, וכתב שלפי זה נראה שמותר בזמנינו לקרוא לאדם בשם משפחתו, אך כתב שנראה שגם זה תלוי לפי העת והזמן וכהיום נראה שיש להוסיף איזה תואר כגון הרב פלוני או ר' פלוני וכו', כל אחד לפי כבודו.

ובספר פלא יועץ (אות כ כינוי) כתב להזהיר ביותר בקריאת שם הרבנים שלא

הרבה ראשונים יש לקרות בזמנינו בשחרית בעניני של יום ולא בוהל (ראה מחזור ויטרי ס' רעא בשם ר"י בכור שור, אגודה תענית ס' כג, ספר המנהגים טירנא הגמ"ג חודש אייר אות מא, וראה בית יוסף ס' תקעה ד"ה ומ"ש רבינו כיצד). אך להלכה פסק בשו"ע (או"ח ס' תקסו ס"א) שקוראים ויחל בשחרית ובמנחה.

ולפי זה כתב בשו"ת אמרי יוסף (ס' קכד), שאם חל התענית ביום שני וחמישי והיו מתפללים בבית הכנסת ולא היו ששה מתענים, שההלכה היא שאין קוראים ויחל, שמכל מקום לא יקראו בפרשת השבוע. וטעמו, שכיון שמדברי הר"ן עולה שהטעם שאין קוראים בפרשת השבוע הוא כיון שבזמן חז"ל היו עוסקים בזמן זה בתיקוני העיר ולא היה זמן לקרות בתורה, אם כן הרי טעם זה שייך גם למי שאינו מתענה, שהרי גם אלו שלא היו מתענים היו עוסקים בזמן חז"ל בתיקוני העיר בשחרית ולא היה להם פנאי לקרות בתורה בסדורו של יום. ואם כן גם מי שאינו מתענה אינו שייך בקריאת פרשת השבוע בתענית, ולכן לא יקראו לא ויחל ולא פרשת השבוע ולא יציאו כלל ספר תורה. ובשו"ת חלקת יעקב (או"ח ס' רטו) האריך לחלוק עליו ומסיק שיקראו בפרשת השבוע, עיי"ש.

קריאת התורה בשני וחמישי אחד שחרית או במנחה

בגמ': בשני ובחמישי בשבת במנחה קורין כסדרן (מגילה לא, ב).

לו ענין כלל עם י"ב חודש, ועל כן גם בשנה מעוברת יוצאים שפיר ידי חובה בקריאה שבפרשת זכור ואין צריך להוסיף ולצאת ידי חובה בפרשת כי תצא. [וע"ע שו"ת בצל החכמה (ח"ו ס' מו)].

קריאת התורה בשחרית בתענית (כשאין ששה מתענים)

בגמ': אמר אבבי מצפרא לפלגיה דיומא מעיינינן במילי דמתא, מפלגיה דיומא לפניא ריבעא דיומא קרא ומפטרי וריבעא דיומא בעו רחמי (מגילה ל, ב).

בגמרא מבואר שבזמן הגמרא היה הסדר שהיו עוסקים מתחילת היום עד אחר חצות בתיקון כל פגמי העיר, ולכן לא היו קוראים בתורה בשחרית כיון שלא היה פנאי לכך, ובמנחה אחר עסק זה היה קוראים בתורה בפרשת ויחל משה. ומעיקר הדין היו צריכים לקרות בשחרית בסדר היום אם חל התענית בשני וחמישי, אך כיון שהיו עוסקים בתיקון עניני העיר לא היו קוראים אז בתורה.

הקשה הר"ן שלפי זה בזמנינו שאיננו עוסקים בתיקון עניני העיר היה מן הדין שנחזור ונקרא בשחרית בענינו של יום, ולמה אנו קוראים בפרשת ויחל משה בין בשחרית ובין במנחה. ותיירץ שכיון שבזמן הראשונים תקנו להפסיק ולקרות בתעניות רק בוהל ולא היו קוראים בענינו של יום, גם אנו איננו עושים כן. ובאמת לדעת

את החתם סופר כדת מה לעשות בשנת העבור, שיש יותר מ"ב חודש מקריאת פרשת זכור בשנה שעברה, והשיב החתם סופר שהוא באמת מתכוין לצאת בפרשת כי תצא בקריאת זכירת עמלק על תנאי שאם חייב בקריאה זו הרי הוא יוצר ידי חובתו, וכל ראוי לעשות. ועיי' ג"כ בשו"ת חתם סופר (אה"ע ח"א ס' קיט) שמבואר שנקט שטעם קריאת פרשת זכור בכל שנה הוא כיון שזהו שיעור שכחה, אך כתב שגם בשנה מעוברת שיעור השכחה הוא בשנה ולא ב"ב חודש, והוכיח כן ממה שבמערבא היו קוראים את התורה ומסיימים אותה רק פעם בשלוש שנים, ונמצא אם כך שלפעמים היתה שנה מעוברת שבה היו י"ב חודש שלא קראו בהם לא פרשת עמלק בבשלה, ולא בכי תצא ולא בפרשת זכור, ועל כרחק כך למדו חכמים מבתי ערי חומה ששיעור שכחה הוא שנה אחת גם בשנה מעוברת [ועיי' מש"כ בסתירה זו בקובץ תורני מרכזי (ח"ו עמ' שכה)].

ובשו"ת דברי יואל (או"ח ס' לג) תמה עליו, שיש להשיב על דברים אלו כמה תשובות. חדא שהרי חכמים שתקנו לקרות פרשת זכור ידעו שאחת לשנתיים או שלוש יש שנה מעוברת, ואם בשנה מעוברת אין יוצאים ידי חובה בקריאת פרשת זכור לבדה, היו חכמים צריכים להשמיע איזו תקנה לשנים אלו. ועוד שלא שמענו מהפוסקים הראשונים חידוש זה שאפשר לצאת ידי חובת זכירת עמלק בפרשת כי תצא. ועוד שחומרא הבאה לידי קולא היא, שישברו אנשים שיוצאים ידי חובה בקריאת פרשת כי תצא, ובשנה שאינה מעוברת יסמכו על קריאה זו בפרשת כי תצא ולא יחזרו לקרות בשבת זכור בפרשת זכור. ועוד שבאבידה אין הטעם שאין צריך להכריז אחר י"ב חודש משום שאחר י"ב חודש היא משתכחת מהלב, אלא משום שאז הבעלים מתייאשים, וגם במת הענין הוא כיון שאחר י"ב חודש האדם מתייאש מהמת ויודע שאפסה כל תקוה ולא יראהו בחיים. ועיי"ש במה שהוסיף עוד להקשות.

ועל כן נקט בדברי יואל שאין טעם קריאת פרשת זכור בכל שנה כדי שעל ידה לא ישתכח מעשה עמלק מן הלב בכל השנה, אלא דין הוא להסמך זכירת מעשה עמלק בפה לעשייה שבפורים, ואין

וכל שכן בשני וחמישי שכל היום הוא זמן הקריאה שיכולים להשלים הקריאה במנחה. אך בשו"ת בית שערים (או"ח סי' ג) דחה ראית מהר"י אסאד מסוגייתו, וכתב שאין ראוי לקרות במנחה וכנראה מלשון הרמב"ם שהתקנה היא בשחרית דוקא, ואין בדבר משום ביטול התמיד לדעת הרבה פוסקים כיון שקראו בבתי כנסיות אחרים. וכן כתב בשו"ת גורן דוד (או"ח סי' ה) ששמע שרבינו הגדול החתם סופר כשנסע ממטרסדורף לפרשבורג היה ביום ב' בשחרית בדרך, ובשעת מנחה הגיע לאחת הקהלות וקרא שם בתורה בעשרה בבית הכנסת ששם. ואח"כ עליה הגאון מו"ה הירש זצ"ל אב"ד דק"ק קיצע ומח"ס תאומי צביה, וכך סיפר החתם סופר בעצמו בלשון זה.

ובשו"ת מהרש"ג (ח"ב סי' צב) הסכים לדינא לדברי הבית שערים הנ"ל דשוב ואל תעשה עדיף ולא ישלימו קריאת התורה של שני וחמישי במנחה, אלא באקראי בעלמא כמו המעשה של החת"ס ומהר"א. ובהגה מבין המחבר כתב שכן עשה מעשה אביו המהרש"ג שלא להוציא ספר תורה במנחה כשקרה שביטל מחמת אונס יחד עם כל בני ישיבתו קריאת התורה בשחרית.

שואלין ודורשין הלכות פסח ועצרת והג

בגמ': תנו רבנן משה תיקן להם לישראל שיהיו שואלין ודורשין בענינו של יום הלכות פסח בפסח הלכות עצרת בעצרת הלכות חג בחג (מגילה לב, א).

תנו רבנן משה תיקן להם לישראל שיהיו שואלין ודורשין בענינו של יום הלכות פסח בפסח הלכות עצרת בעצרת הלכות חג בחג. והקשה המהרש"א למה לא תיקן משה גם ללמוד הלכות יום הכיפורים ביום הכיפורים כמו שתיקן ללמוד הלכות עצרת בעצרת. ותירץ שיש לומר שענין ראש השנה ויום הכיפורים הוא תשובה, ותשובה יש לעשות כל השנה ואין ענינה רק בראש השנה ויוה"כ, ולכן אין צריך ללמוד הלכות אלו בראש השנה ויוה"כ כיון שהלכות הנוהגות תמיד לא תיקן בהם משה לדרוש אותם אלא רק בהלכות הבאות מזמן לזמן, מה שאין כן בשלש רגלים מצותן בזמן שייכת

שנוסחא זו היא רק בקצת ספרי רבינו, ולא כן גירסת שאר הספרים, מכריע מהר"י אסאד שבשני וחמישי אין צריך לקרות דוקא בשחרית אלא כל היום זמנו הוא. והוכיח כן מלשון המשנה בסוגייתו שאמרו שבשני ובחמישי בשבת במנחה קורין כסדרן, וקשה למה התחיל התנא בשני וחמישי והרי מתחילים לקרות את הפרשה בשבת במנחה ואם כן היה לו לתנא לומר בשבת במנחה ובשני וחמישי קורין כסדרן. ועל כרחק שלא יכול לשנות כן, כיון שאם היה שונה כן היה משמע שרק בשבת יכולים לקרות במנחה ובשני וחמישי אין יכולים לקרות במנחה, וזה אינו נכון, כיון שגם בשני וחמישי יכולים בדיעבד לקרות במנחה אם לא קראו בשחרית. ולכן שנה התנא בשני וחמישי קודם, ואמר בשני וחמישי [שבהם זמן הקריאה הוא בכל היום] ובשבת במנחה. ולכן פסק לדינא שאם על ידי איזו סיבה נתבטל התמיד של שחרית בקריאת התורה ברבים קורין במנחה שלושה קרואים.

ובתורת חיים (סופר סי' קלה סק"א) הביא דברי מהר"י אסאד הנ"ל שעשה מעשה לקרות בתורה במנחה של יום ב' וה', ותמה על שלא הסתייע מדברי הדגול מרבבה שכתב שאם ביטלו קריאת התורה בשבת בשחרית, ובמנחה מצאו מנוחה, צריכים לקרות ז' גברי וישלימו הסידרא, כי כל יום השבת זמן קריאה הוא. והגם שבמנחה בא חיוב אחר לקרות פרשת שבוע הבא, אף על פי כן כתב לקרות הקריאה של שחרית,

בגמרא מבואר שבשני וחמישי ובשבת במנחה קוראים בתורה. והסתפק מהר"י אסאד בשו"ת יהודה יעלה (ח"א או"ח סי' נא) אם על פי סיבה נתבטלה קריאת התורה בשחרית בשני וחמישי, אם יש לקרות בתורה בתפלת מנחה בו ביום או לא.

וכתב שבאמצע חודש אלול תר"ה כשהיו בוועד הרבנים בק"ק פאקש, ובבואם בחזרה בבוקר השכם טרם נסעו משם התפללו עם מנין בבית המלון, ולא שמעו בו ביום שני קריאת התורה בשחרית, וכמו ג' או ד' שעות אחר חצות היום הגיעו לשוב שהיה שם בית הכנסת וקבצו מנין עשרה לתפלת מנחה ושלשתם הבד"צ שהיו יחד הגאון אבד"ק מיקלאש והגאון אבד"ק סאבאטיש והוא הסכימו בעצה אחת ועשו מעשה לקרות בתורה אז בפרשת השבוע של שחרית בין אשרי לתפלת שמונה עשרה, כדי שלא לבטל התמיד תקנת עזרא שלא לשהות ג' ימים בלא תורה.

אך כתב שלשון הרמב"ם (תפילה פ"ב ה"א) הוא משה רבינו תיקן להם לישראל שיהיו קורין בתורה ברבים בשבת ובשני ובחמישי בשחרית כדי שלא יהיו שלושה ימים בלא שמיעת תורה, ועזרא תיקן שיהיו קורין כן במנחה בכל שבת משום יושבי קרנות. ומבואר שהרמב"ם הוסיף תיבת בשחרית בקריאת התורה של שני וחמישי. ומבואר בדברי הכסף משנה שם שהבין בדעת הרמב"ם שגם בשני וחמישי התקנה היא לקרות בתורה בשחרית דוקא, כמו בשבת. אך כיון שכתב הכסף משנה

חייבים להפסיק לבנות בימי חוה"מ. ואחר שהשיב להם שאסור לבנות חזרו ושאלו אם מותר על כל פנים לקבל בחול המועד חומרים לבנין שהוזמנו מכבר כדי לחסוך בעיכוב, שאם לא יקבלום יתעכב הבנין בעוד שבוע או שבועיים.

מקור הנידון הוא במבואר במשנתנו שעושים כל צרכי הרבים במועד, ובגמרא (ד:) מובאים דוגמאות שאמורים התירו לפתוח את הנהרות שכיון שהם צרכי רבים מותר. וכתב הרא"ש בשם הראב"ד (והוב"ד במשנ"ב ס' תקמד סק"א) שטעם ההיתר בצרכי הרבים אפילו שהם טורח גדול ופרהסיא ואפילו אם כיון מלאכתו לעשותה במועד, הוא לפי שצרכי רבים אינם נגמרים אלא בשעת הבטלה, ודומה לקידרא דבי שותפי, ובשעה שהם בטלים מתחברים כולם ועושים, ואם לא יעשה אז, לא יעשה לעולם. ומשמע בירושלמי שאפילו בלא צורך המועד נמי מותר צרכי הרבים. והקשה הרא"ש למה לא מתירים חפירת בורות שיחין ומערות לצרכי הרבים, ותידין שמעשה אומן לא התירו וכן נפסק בשו"ע (שם ס"ב). וכתב הט"ז (סק"ב) ששני התירים יש בצרכי הרבים, א' מעשה הדיוט והוא מותר אפילו כשאינו צריך לו במועד. ה' מעשה אומן והוא מותר רק אם צריך לו במועד. ולפי זה הבנייה עצמה אסורה כיון שהרי הוא מעשה אומן.

אבל קבלת חומרים לבנין וכדומה דלא הוי מעשה אומן, לכאורה מותר במועד, שאף שאינו מצרכי המועד, הרי צרכי רבים מותרים כשאינם מעשה אומן. אמנם עדיין יש לדון שטעם ההיתר שכתב הרא"ש הוא שצרכי רבים לא יעשו לעולם אם נאסור להם בזמן הבטלה. וזה לא שייך בנידון השאלה כיון שהכל מתוכנן ומסוכם ואין חשש שבגלל עיכוב הימים האלו יתבטל הענין. וכן כתב המג"א שאם יש מנהיג שיש בכוחו לעשות הכל לבדו אסור לעשות בחוה"מ כיון שלא שייך טעם הרא"ש הנ"ל. אמנם מסדר דברי הרא"ש מבואר שהביא טעם ההיתר הנזכר ליישב התמיהה איך מתירים צרכי רבים בכוונת מלאכתם למועד, אבל כשלא כוונת מלאכתם למועד לא נזקקו לסברא זו כלל, ואם כן יתכן שגם בנידון דידן שאינו מלאכה כלל ואף לא מלאכת מעשה הדיוט אלא טירחא

עולה השפעת קדושת המצוה להשפיע שפע רב, ועל יסוד זה חיבר בעל הפרדס ספרו "אור השנים" שכתב שם ה"לשם יחד", וכמו שכתוב בתורה, להזכיר פסוקי התורה השייכים למצוה שהולך לקיים. וכן אמר האבני נזר בשם חמיו הרה"ק מקאצק שקדושת כל יום טוב טמונה במסכת של אותו יום טוב.

ובשערי תשובה (ס' ש ס"א) כתב בשם השל"ה שמי שאינו יכול לקיים סעודת מלוה מלכה ילמוד דינים ומאמרים השייכים למצוה זו, והמגן אברהם (ס' תמד סק"ב) כתב לענין ערב פסח שחל בשבת, שכשאנו יכול לאכול סעודה שלישית יעסוק בתורה, והביא בשם השל"ה בשם הזהר הקדוש שרשב"י היה עוסק בתורה במקום סעודה שלישית. ועיין בספר רב פעלים (יור"ד ח"א ס' נה) שכתב שכך עשה רשב"י במערה גם במקום שאר מצות כיון שהיה אנוס מלקיימם.

בניית בית חולים בחול המועד

במשנה: ומתקנין את המקולקלות במועד וכו' ועושין כל צורכי הרבים (מועד קטן ב, א).

בשו"ת מנחת יצחק (ח"ו ס' נב) נשאל בדבר בית החולים שערי צדק שעסקו בבנייתו ופגעו בהם ימי חול המועד בזמן שהיו עסוקים בבנין, ואם היו מפסיקים לבנות היה נגרם להם עיכוב גמר הבנין לזמן ממושך מלבד הפסד ממון, ושאלו אם

רק לימים אלו והם באים מזמן לזמן ולכן תיקן שיעסקו בהם באותו זמן.

וביאר בזה ספק הגמרא (ערובין מ:) אם אומרים שהחיינו בראש השנה וביום הכפורים, שכיון שאין מצות החג באה מזמן לזמן אלא שייכת בכל השנה אין לברך עליה שהחיינו, ובשלוש רגלים מברכים על מצות ראייה ושמחת חגיגה המיוחדים לרגלים בלבד.

אמנם גם בראש השנה וביום הכיפורים יש ענין מיוחד ללמוד הלכות היום כמו שכתב השל"ה (מסכת שבועות פרק גר מצוה), הזהרו ללמוד בימי ניסן פרק ערבי פסחים עם הר"ף וטור בית יוסף, ובחג השבועות מאמרי מתן תורה שבמסכת שבת (דף פח.), וכן בתשעה באב הלכות תשעה באב ותענית, ובראש השנה הר"ף והטור של ראש השנה, וכן ביה"כ מסכת יומא, וכן בסוכות מסכת סוכה, בחנוכה הלכות חנוכה, ובפורים מסכת מגילה, ומסכת יום טוב שייכת לכל הימים טובים, כפי כוחכם, כי זאת התורה חביבה ביותר ומביא לידי מעשה כהוגן, ותורה זו חביבה במאד מאד לפני הקב"ה כי יפה היא ובזמנה היא.

וכתב בספר נפש החיים (שער ד פ"ל) שהקדושה וחיות ואור המצות שמקדשים ומחיים לאדם המקיימם, נלקח ונשפע רק מקדושת ואור התורה הקדושה, כי המצוה אין לה מעצמה שום חיות וקדושה ואור כלל, רק מצד קדושת אותיות התורה הכתובות בענין אותה המצוה. וזו כוונת השל"ה הקדוש שע"י לימוד התורה השייך למצוה,

בעלמא, יתכן נמי שלא נזקק לטעם הנזכר. אלא שיש לדון אם מותר לעשות כן גם במקום טורח גדול. שלענין היתר עשיית מלאכה במועד במקום שהוא דבר האבד לא התירו במקום טורח גדול, וכן נפסק להלכה בכמה מקומות, וכן כתב להדיא בפמ"ג (סי' תקלז מש"ז סק"ג), אך בבאור הלכה (סי' תקלו ס"ד ד"ה מותה) כתב שבמקום הפסד מרובה מותר אף טורח גדול. ואם גם במקום שהתירו משום צרכי רבים לא התירו במקום טורח גדול אלא במקום הפסד מרובה, יש לדון מה נקרא הפסד מרובה, שהפסד מהרווח ודאי לא מקרי הפסד מרובה ואפילו כשהוא רווח גדול לא מקרי הפסד מרובה, וכדמסיק בשדי חמד (פאת השדה כללים מערכת ה סי' ב) מדברי הריטב"א עיי"ש. והפסד שצריך לשלם שכר הפועלים ג"כ יש לדון אי מקרי הפסד (ועיין בפניני הלכה להלן יא:). ואם כן יתכן שאסור לעשות מלאכה במועד גם לצרכי רבים כיון שיש בה טורח גדול ואין בה הפסד מרובה.

שבפרהסיא הוא ויש חשש שיבואו לזלזל ולהקל יותר צריך עוד ישוב בזה, וכמו שכתב בערוך השולחן (או"ח סי' תקמד ס"ז) לענין תיקון ספסלי בית הכנסת במועד וכדומה, שאף שצרכי רבים הם ומותר מעיקר הדין, הדבר תלוי בראות עיני המורים שלא יבואו להקל יותר וצריך עוד להתיישב בדבר.

ולמעשה מסיק במנחת יצחק שחשש איחור גדול בגמור הבנייה וגם שיש חשש לבריחת הפועלים הוי הפסד מרובה ומותר אפילו טורח גדול הנזכר, ובפרט שיש בזה גם שייכות עם פיקוח נפש כיון שבונים בית חולים. ומכל מקום טוב יותר שיקבלו את החומרים על ידי פועלים נכרים, וכיון

לילות שישי ושבת זה אור החיים המבואר

אור החיים המשולב

תמצית עשרה מסדורי הביאור "מאורי אור" וילקוט מאורי החיים
ביאור משולב שדור באומנות בעת המילים
אור תורה | תורת חיים
הערות, ציורים ומסורות
עמוד מרהיב עין

אור החיים המבואר

10 כרכים של מתיקות נצחית:
הביאור המקורי על כל ספר האור החיים הק
"מאורי אור" - מאד ענין ללמוד
"מאורי החיים" - מקורות מחול
ביאור רש"י
עמוד מרהיב עין

חיים של תורה

ארה"ב: 437-0054 (718) | אירופה: 0176-8806-44-20
להשיג בחנויות הספרים המובחרות

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

הרה"ק רבי יהודה אריה לייב אלתר זי"ע בעל השפת אמת ה' שבט תרס"ה

באותם ימים היה רבנו ישן שעתיים ביממה, כל דקה וכל רגע היו מחושבים אצלו, רבנו היה אף אב במשרה מלאה, ולעולם לא וויתר על לימוד עם ילדיו והיה בוחן אותם כל שבוע על ידיעותיהם.

רבנו היה קרוב מאד לחסידיו, בימי אדמו"ר'תו גדלה חסידות גור, ורבנו הפך לגדול אדמו"רי פולין, רבבות יהודים חסידים ולא חסידים היו באים לגור שהפכה להיות מרכז עולמי של עבודת ה', תורה וחסידות.

בשנת תרס"ד פרצה מלחמה בין רוסיה ליפן, הצבא הרוסי גייס רבים מיהודי פולין וביניהם חסידי גור, רבנו שחרד לשלום חסידיו דאג לכל אחד מאותם יהודים, בני משפחתו העידו כי בכל ימי המלחמה היה ישן על הרצפה ומתכסה עם מעילו, כשהיה קם היה מעילו רטוב כולו מדמעות, לאחר זמן מה לא עמדו לו כוחותיו ורבנו חלה, מצבו הדרדר בעוד הוא דואג לשלום חסידיו.

בשנת תרס"ה ה' לחודש שבט, כשל כח הסבל, נשמתו עלתה בסערה השמימא.

נדרפא בזכות מו"ר השפת אמת

סיפר הגאון רבי משה מרדכי הלוי שולזינגר זצ"ל: בחודש תמוז תש"ב, היה אחי, הגאון רבי שמואל הלוי שולזינגר זצ"ל, ילד בן שבע וחצי, והוא חלה במחלת טיפוס קשה רח"ל. אמא שלי, ע"ה, היתה מספרת את זה תמיד, ששמונה שבועות הוא היה חולה, החום הגיע לארבעים ואחת מעלות, ואף פסיק אחד לא ירד, אפילו משהו לא. הילד נהיה כמו 'מוזלמן', שלד של עור ועצמות בלבד. עד כדי כך הגיע המצב, שאמא קיימה את הסגולה שכתובה בספרים, שאם הילד 'מסוכן' מחלקים את הבגדים שלו לעניים, וכאילו מתחילים הכל מחדש, וגם אמא חילקה כבר את הבגדים שלו לילדים עניים. המצב היה נורא...

אמא שלנו הייתה מתפללת בכל יום במשך שעות, בדמעות שלישי. הייתה אומרת תהילים, ובאותו זמן היתה מחזיקה בידה את הספר 'שפת אמת' על התורה. זאת מכיון שלאבא שלנו, הגאון רבי יצחק הלוי שולזינגר, הייתה קביעות בספר זה.

הוא היה לומד בכל שבוע, בשבת, את כל השפת אמת על הפרשה, שזה כעשרים עד שלושים עמודים, דברות קדשו בשבתות השנה, משנת תרל"א עד שנת תרס"ה, שלושים ושש שנים, והוא ידע את השפת אמת על בוריו. ובכל שנה, ביום ה' שבט, הוא יום היארצייט של השפת אמת, היו מזמינים אותו לשטיבל של חסידי

רבי יהודה אריה לייב הידוע כבעל השפת אמת מגור, נולד בשנת תר"ז כ"ט ניסן, בעיר ווארשה שבפולין, לאביו הרה"ק רבי אברהם מרדכי בן הרה"ק רבי יצחק מרדכי בעל החידושי הר"ם.

בהיותו בן שנתיים התייתם רבנו מאמו, שש שנים מאוחר יותר בשנת תרט"ו נתייתם אף מאביו, סבו בעל החידושי הר"ם החליט לקחת אותו תחת חסותו ומאז היה רבנו צמוד לזקינו, לכל מקום לקחו עמו ועד פטירתו לא משה ידו מתוך ידיו.

זקינו שהיה חסיד של הרבי מקוצק ואף היה נוסע אליו לעיתים קרובות היה לוקח אותו את נכדו, "על מנת שיראה פנים של יהודי אמיתי". אע"פ שרבנו היה רק בן שתיים עשרה בזמן הסתלקותו של רבי מנחם מענדל מקוצק, בכל זאת ראה עצמו כל ימיו כחסידו ותלמידו.

הר"ם שכר מלמד לרבנו שילמדו תורה, והתנה עמו שלש תנאים: שיעיר את רבנו כל בוקר לפני עלות השחר, שילמד עמו שמונה עשר שעות ברציפות, שבכל יום יחדשו משהו בלימודם. בהגיעו לגיל ארבע עשרה השיאו סבו עם בת רבי יהודה קמינר, החתונה נערכה בעיר גור שבפולין באדר ב' תרכ"ב, לאחר החתונה נשארו בני הזוג לגור בעיר גור.

בשנת תרכ"ו שוב הכה הגורל, רבנו היה אז בן תשע עשרה כאשר סבו בעל החידושי הר"ם נפטר ועלה לשמי רום, רבנו התייתם שוב פעם ואבד אבא נוסף, מורה, מחנך ורבי.

רבנו מלא את מקום סבו כאב"ד גור, והרה"ק רבי חנוך העניך מאלכסנדר מלא את מקומו בחסידות.

רבנו נעשה אף לחסידו של רבי חנוך העניך והיה נוסע אליו פעמיים בשנה.

באותם שנים היה רבנו עדיין סמוך על שולחן סבתו ואף גר עמה באותו הבית, לאחר הסתלקותה נשבר מטה לחמו, רבנו שהחליט שלא להנות ממתנות חנם, פתח בגור חנות בניהולה של אשתו מרת יוכבד רבקה.

בהיותו בן עשרים ושתיים שנה, שנת תר"ל, נפטר האדמו"ר מאלכסנדר והמוני החסידים קבלו את רבנותו ומרותו, אז החל רבנו לנהוג באדמו"ר'ת והוכיח כי אכן ראוי הוא לכך, טווה לעצמו דרך בחסידות המשלבת קוצק גור ואלכסנדר, רבנו דרש סכום מינמאלי כשכר ולא הסכים לקבל פרוטה מעבר לכך, סכומי כסף עצומים היו עוברים תחת ידו, אך רבנו לא הסכים לקחת לבני ביתו ואפילו לקרוביו לא נתן כי אם משל עצמו.

משם היא נסעה לבית החולים. כאשר היא הגיעה לבית החולים, שאל אותה הרופא 'מי את? היא ענתה, שהיא הסבתא, האמא של האמא של שמואל. אמר לה הרופא: 'תגדי, יש לבת שלך עוד ילדים?... היא הבינה מה שהוא אומר, הוא גוזר פה גזר דין מוות, ולכן הוא שואל אם יש לה עוד ילדים. ובפקחותה ענתה לו: 'לבן אדם יש עשר אצבעות! האם אומרים לו? יש לך יותר מידי, מספיק שיהיו לך תשע אצבעות, תן אצבע אחת...? עד כדי כך היה המצב חמור.

באותו לילה אבא שלנו חלם שה'שפת אמת' בא אליו בחלום. ופעם כשהוא סיפר לי את זה, שאלתי אותו, איך ידעת שזה ה'שפת אמת', הרי אף פעם לא ראית אותו, וגם אין תמונות מהשפת אמת? והוא ענה לי: ה'שפת אמת' אמר לי שזה הוא! ואחר כך, הלך אבא לשטיבל של גור שם בחיפה, והיו שם יהודים זקנים שעוד זכרו את ה'שפת אמת', אשר נפטר בשנת תרס"ה, ועד שנה זו, שנת תש"ב - עברו שלושים ושבע שנים, וחקר אותם את תואר פני קדשו של השפת אמת, וזה התאים לו עם מה שראה בחלומו. ובחלומו, ה'שפת אמת' אומר לו: 'הילד יבריא'. כך הוא אמר לו: הילד יבריא. למחרת התחיל השיפור לטובה, החום התחיל לרדת, ירד וירד. עוד פסיק, עוד פסיק. עד שבעזרת ה' הוא הבריא.

(ספיר ויהלום פר' משפטים פ"א - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

גור, והוא היה דורש לפנייהם מה'שפת אמת'. ולכן האמא שלנו, בסערת נפשה, החזיקה את הספר 'שפת אמת' צמוד לליבה, פנתה אל הרבנו של עולם ואמרה: בזכות זה שהאבא של הילד למד את ה'שפת אמת', שהקב"ה יעשה שה'שפת אמת' יעמוד להמליץ טוב לרפואתו. וכך היא עמדה והתפללה, לא התעייפה מלהתפלל, והמצב לא השתנה, כך במשך שמונה שבועות...

ביום אחד אמא שלי כתבה מכתב, להורים שלה שבירושלים, שהמצב של הילד קשה. כאשר הגיע המכתב, הסבא, ר' אברהם חיים צ'ציק, קרא את המכתב, ולאחר מכן הטמין אותו כי לא רצה לצער את הסבתא. כאשר הסבתא ראתה שהוא מטמין את המכתב, הבינה בפקחותה וחיכתה שהוא ילך מהבית. לאחר שהלך, היא לקחה את המכתב, אבל לא הייתה יודעת לקרוא את הדברים שם. היא ירדה לרחוב, נגשה לילד אחד, פנתה אליו בבקשה ואמרה לו, שהיות וקשה לה לקרוא היא מבקשת ממנו שיקריא ויסביר לה מה שכתוב.

ברגע שהיא שמעה שלנכד שלה, שמואל, הוסיפו שם: רפאל, היא הבינה הכל. מיד, היא לקחה את האוטובוס הראשון ונסעה את הנסיעה הארוכה מירושלים לחיפה. כשהגיעה לחיפה היא לא נכנסה אלינו הביתה, והיא גם לא הלכה לבית החולים, אלא רצה מיד לבית מדרש המרכזי. היה זה צהרי היום, בזמן שבית המדרש ריק מבני אדם. נכנסה לבית המדרש, פתחה את ארון הקודש, והתפללה שם תפילות נוראות, בבכיות...

הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע ז' שבט תקע"ד

בתעניות וסיגופים, והיה מקיים 'תשובת הקנה' שלשה פעמים עם גלגול שלג, ועינה את גופו בסיגופים נוראים. אך כאשר בא להרר"א זי"ע, לא רצה לקבלו אצלו רק באופן ובתנאי זה שיחדל מעיגונים וסיגופים מהיום והלאה.

ידוע ומפורסם היה רבינו כאוהב ישראל נפלא אשר אהבתו לכל איש יהודי בערה בקרבו כאש להבה, והיה כאב רחמן לכל יהודי באשר הוא שם, והאיר פנים לכל אחד ואחד בסבר פנים יפות ובנעימות.

ביום ז' שבט תקע"ד כבו המאורות. ציונו הקדוש אשר בלעלוב, מפורסם היה כמקום מסוגל להיפקד בישועה ורחמים, מידי שנה בהתקרב יום ההילולא, מלאו הדרכים המובילות לעלובה עגלות עמוסות אנשים, שהגיעו ממרחקים להעתיר בציון

רבינו נולד בשנת תק"ו לאביו רבי שלמה ז"ל ולאמו הצדקנית מרת רבקה שהיו אנשים יראים ושלמים מגזע היחס ומשורש מלכות בית דוד. כבר משחר טל ילדותו פקיע שמים כקדוש מרחם, בצדקתו ובטהרתו הגדולים.

רבינו חי חיי צער מתוך עוני ודוחק וכל ימיו הסתפק במועט. מסופר שפעם נזדמנו לביתו הרבה אורחים על שבת קודש, וזוגתו הרבנית הצדיקת מרת חנה שחה לפניו צערה שאין לה אפילו מספיק 'כפות' לתת לכל אחד מהאורחים, וכמה תגדל בזיונם מכך. השיב לה רבינו "אלמלי רציית היה לנו קערות וכפות של זהב, אלא שאיני חפץ בכל אלו..."

רבינו טרם נסעו אל הרה"ק הרבי רבי אלימלך מליזענסק זי"ע, היה נוהג

הקדוש, על אף החורף הפולני המושלג. האבני נזר והשפת אמת זיע"א, היו שולחים לציונו את הנצרכים להתגייס לצבא, אמרו כי משם ישועתם קרובה לבוא.

זכה לקנות טלית מצויצת מא"י להרה"ק מלעלוב זי"ע

הרה"צ רבי אליעזר ליפמן משטקשין זצ"ל, היה מתלמידיו המובהקים של הרה"ק החוזה מלובלין זיע"א, ובכל פעם שהיה מהלך ללובלין, להיות אצל מורו ורבו, היה דרכו להלך דרך העיר לעלוב, מקום משכן קדשו של הרה"ק רבי דוד מלעלוב זיע"א, שכן היה ביניהם אהבה גדולה ועצומה, והיו משתעשעים בדברי תורה וחסידות.

באחת הפעמים שהרה"צ רבי אליעזר ליפמן הלך ללובלין ועבר דרך לעלוב, לא מצא את הרה"ק רבי דוד בחדרו, וכשהלך לחפשו מצא אותו כמתחבא, מתפלל בתוך עליית הגג שעל ביתו.

אדהכי והכי נודעה לו הסיבה, כי הרה"ק מלעלוב היה עני ואביון מרוד ולא היה לו טלית מצויצת להתפלל בה, שכן טליתו בלתי ונקרעה ומעות לקנות טלית חדשה לא היה לו, ולגודל עניותו הוזקק להתעטף בסדין, ולכן ביקש שעין אדם לא תראנו בבושתו.

עם סיום תפילתו פנה רבי אליעזר ליפמן והוציא מאמתחת מסעו מיני

מאכלים ובקבוק יין שרף שלקח עימו לצידה לדרך והזמין את רבי דוד שיצטרף עימו לסעודת מרעים. רבי דוד נענה להזמנתו ובמשך זמן רב ישבו והיה ביניהם דברי תורה וענייני עבודת ה'. במשך כל זמן הסעודה לא היה יכול רבי אליעזר ליפמן להסיח את דעתו מהצער והעגמת נפש שיש לרבי דוד בעניו הגדול עד שאפילו טלית כהלכות גברין יהודאין אין לו והוא נזקק להתעטף בסדין.

נמנה וגמר רבי אליעזר ליפמן שאם יזדמן לו עתה לרכוש טלית מצויצת כדת וכדין, הרי שיקח את כל הממון הצרור באמתחתו עבור הוצאות הדרך ללובלין ויקנה בזה את הטלית, והוא עצמו ישוב לביתו. נפרד רבי אליעזר ליפמן מרבי דוד ויצא לרחוב של עיר בלעלוב, והנה לאחר כמה רגעים הוא רואה מאן דהוא המציע למכירה טליתות טובות מארץ ישראל עם ציציות כשרות וטובות, והוא רוצה עבורם סך עשרה רובלים כסף.

השתומם רבי אליעזר ליפמן מאוד כי אכן הכסף שהיה מוכן

לו להוצאות הדרך ללובלין היה בדיוק סכום זה של עשר רובלים כסף, ואכן קנה את הטלית והציצית וחזר אל רבי דוד ונתן לו אותם בשמחה ובתשואות חן. אין לתאר ואין לשער את השמחה העצומה שהייתה מנת חלקו של הרה"ק מלעלוב בשעה שקיבל מריעו את טלית המצויצת המהודרת, אלא שרבי אליעזר ליפמן לא התמהמה אצלו ותיכף עשה את דרכו חזרה לביתו בעיר שטקשין, כי הרי לא נותר לו כסף עבור נסיעתו ללובלין.

באותה שבת לא היה רבי אליעזר ליפמן בלובלין אלא לשבת האחרת חזר רבי אליעזר ליפמן ונסע שוב ללובלין. גם בזו הפעם הוא עבר בלעלוב לדרוש בשלומו של הרה"ק מלעלוב, אך לא השתהה שם והמשיך בהשתוקקות רבה אל לובלין.

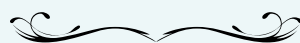
בבואו ללובלין הקדימו אותו החסידים בברכת שלום ובשמחה רבה, ולא זו בלבד אלא שכולם שאלו אותו אולי יוכל לפתור להם את התעלומה שהייתה בשבת שעברה בעריכת השולחן הטהור של החוזה מלובלין, כי הגה דרכו של החוזה הייתה שבכל סעודה וסעודה

משלוש הסעודות של שבת היה מוזג ומחלק יין לכל החסידים הנוכחים שם. כמובן שלא היה החוזה מוזג יין אלא רק לאותם החסידים שאכן היו שם, והם קבלו מידו את הגביע ושתו. אולם בשבת הקודמת היה דבר פלא, שבכל אחת מהסעודות היה החוזה מוזג גביע יין מיוחד ואומר כי זה הוא עבור החסיד

רבי אליעזר ליפמן משטקשין, וכל הנוכחים המה ראו כן תמהו, שהרי הוא כלל לא היה שם, ועכשיו שהגיע לשבת שלאחר מכן ביקשו ממנו אולי יש בידו לפתור עניין זה.

נענה רבי אליעזר ליפמן וסיפר להם את כל המעשה שהיה עימו, שכבר היה מוכן ומזומן להגיע ללובלין, וכבר היה על אם הדרך, אלא שבהיותו בלעלוב ראה כי לרבי דוד אין טלית מצויצת, ובשל כך לקח את כל הממון שהיה בידו להוצאות הדרך ונתן עבור זה, ולכן נאלץ לשוב בביתו. נענו כולם ואמרו כי הרבי מלובלין חזה כל זאת ברוח קדשו ומהיות וכל החשוב לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה, מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה, לכן אף הרבי מלובלין היה מחשב זאת כאילו החסיד אכן הגיע לשם, ולכן מזג לו יין כאילו הוא מצוי ונוכח יחד עם כל החסידים.

(ספיר ויהלום וזאת הברכה פ"ב - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

הרה"ק רבי שמואל שינאווער זי"ע בעל 'רמתיים צופים' ח' שבט תרל"ג

בנאשעלסק עיר מגוריו ישב על התורה ועל העבודה, והתפנה רק מעט מאד לעניני הרבנות בעיר.

כשנשאל מה טעם חדל לנסוע לצדיקי הדור, ענה, "מורי הקדוש מלענטשנא אמר שאחרי הסתלקות רבותיו הקדושים החוזה מלובלין והיהודי הקדוש, משמש אליהו הנביא כמורו. אני לקחתי לי מתורתו של אליהו הנביא, 'תנא דבי אליהו' כמדריכי".

עד לשנות זקנה ושיבה הגיע איש קדוש זה, והמשיך בעבודת הקודש שלו בקדושה ובטהרה, במסירות נפש ותוך הקרבה ממש. יש והוא סובל יסורים הרבה, רגליו נחלשו מאד, עד כי אין בכוחו כמעט לעמוד או ללכת, מחלות רבות פוקדות אותו, אבל הוא חי בעולמות העליונים.

נסתלק ביום ח' בשבט תרל"ג בהיותו כבן שבעים ושבע שנים, בעיר נאשעלסק, ושם מנוחתו כבוד. בשנת תרמ"א, נדפס לראשונה ספרו רמתיים צופים עד פרק ז' בתנא דבי אליהו רבא, שאר הכתב יד אבד, וחבל על דאבדין ולא משתכחין.

הרבי מלובלין: אני אוהב יותר את הרשע שהוא יודע שהוא רשע, מהצדיק שיודע שהוא צדיק

דברים נוראים מעיד הרה"ק רבי שמואל משינווא בספרו רמתיים צופים (פרק ה', אות ס') משם רבו הרבי ר' בונם מפשיסחא וז"ל: "וכמו ששמעתי מכ"ק הרב אדמו"ר ז"ל, שסיפר פעם אחת, בשם הרבי [החזוה] מלובלין נב"מ, שאמר, שהוא אוהב יותר את הרשע שהוא יודע שהוא רשע, מהצדיק שיודע שהוא צדיק. ושאל הרבי ר' בונם זי"ע את החזוה זי"ע, לומר לו טעם על כך, והשיב לו, כי הרשע שהוא יודע שהוא רשע - דבוק באמת. והקב"ה, הוא אמת ונקרא אמת. אבל הצדיק, שמאמין בעצמו שהוא צדיק, בודאי אין הדבר כן. כי אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא.

ובזה פירש הרבי ר' בונם זי"ע את הפסוק (תהלים כ"ב כה), כי לא בָּהּ וְלֹא שֶׁקֶץ עָנוּת עָנִי, אפילו כשהוא באמת עני, ואין עני אלא בדעת כנ"ל. לפי שהוא דבוק באמת, ואמת הקב"ה אוהב. אבל הצדיק שמאמין בעצמו שהוא צדיק, ומכל שכן, זה שמרגיש בעצמו שהוא צדיק - בודאי אינו צדיק. כמו שמוזכר בזוהר הקדוש, מאן דאיהו רב - איהו זעיר. ודבוק בשקר, ושקר שונא השל"ת. ואמר מור" [מפשיסחא] זלה"ה, שסברת הרבי מלובלין זי"ע, הוא כסברת הר"ן ז"ל, בהלכות. עד כאן דבריו.

רמתיים צופים

אורו של רבינו זרח בשנת תקנ"ו, מעט מאוד ידוע על קורות חייו, רק זאת שבכל ימי חייו הרבה להסתופף בצל הקדושים אשר בארץ המה, בשחר ימיו הסתופף בצל רבי מנחם מגדל מקאסוב בעל האהבת שלום, החוזה מלובלין, ורבי יעקב יצחק מפרשיסחא, היהודי הקדוש.

מגיל תשע עשרה, היה דבוק בדביקות נפלאה בהרה"ק רבי שמחה בונם מפרשיסחא, ושוב לא משה ידו מתחת ידו, רבינו נחשב כמשמשו המובהק, עד שהיה לו חדר מיוחד בבית הרבי, בו היה מתגורר בעת שהותו בפרשיסחא.

באחרית ימיו כאשר סבל רבי בונם בעיניו, התפנה רבינו מכל עיסוקיו, והיה יושב ומקריא לפניו את שיעוריו הרבים, בהזמנויות אלו, זכה לשמוע רבות מפי קודשו ולטעום מנועם דברותיו, בין היתר זכה אז להקריא באזני הרבי מדי

יום מתוך הספר 'תנא דבי אליהו', ועל בסיס שיעורים אלו ופירושי הרבי תוך כדי הלימוד, נתחבר ספרו המיוחד.

לאחר הסתלקות רבי בונם בשנת תקפ"ז, נסע רבינו לרבי מנחם מגדל מקוצק, וחיבה יתירה היתה נודעת לו הימנו, עד שגילה לו מצפונות לבו, כאשר רבינו הזכיר לא אחת את גודל האהבת ישראל שראה מקרוב בהיותו אצל הרבי בקוצק.

לאחר הסתלקות הרבי מקוצק, נקשר בקשר איתן אל ממלא מקומו החידושי הר"ם, וכמו אצל רבותיו הקודמים שהיו רגילים לגלות באוזניו רזין מסוד אורחותיהם, גם רבו זה היה משוחח עמו ביחידות, ופותח לפניו מאוצרותיו המלאים.

אחר הסתלקות החידושי הר"ם, המשיך בלהט קודש על אף גילו המבוגר בדרך ההתבטלות שלו, והחל לנסוע אל רבי יצחק מנעשכ"ז.

זכה רבינו, וספרו רמתיים צופים אשר נתקבל בהערצה רבה מיד כשיצא ממכשב הדפוס, מהוה מקור חשוב ומהימן להרבה מדברי תורתם של כל הצדיקים שרבינו הסתופף בצילם, והעלה על הכתב את אשר שמע מפייהם בדיוק רב.

מנועוריו יגע בתורה תדיר, וישנם תשובות בהלכה אליו מגדולי רבני דורו. שימש כרב בערים, וואלדובא, ברוק, שעדליץ, ולויביטש, ותקופה קצרה בפרשיסחא. בזיווג שני היה לחתנו של רבי אברהם מטשכנוב, אחר נתקבל לאב"ד בעיר נאשעלסק.

מאז נסתלק רבי יצחק מנעשכ"ז, שוב לא נסע רבינו לאדמו"ר הדור, מזמן לזמן ביקר בבית חותנו רבי אברהם מטשכנוב,

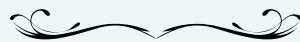
התורה הק' גם מתוקה וגם מאריכה את ימי האדם

כי הוא חייך וארך ימיו (דברים ל, כ).

ושמעתי ממון אדמו"ר [הרבי ר' בונם] ז"ל שלכאורה הוא כפל רק דהדבר הוא כך ע"ד משל: לפעמים כשהאדם חולה אז הרופא נותן לו סממנים מרים ואז בשעת אכילה מר לומאוד אלא שלבסוף הוא לו לאורך ימים, וכן לפעמים הוא אוכל דבש הרבה ומתוק לו מאוד, אבל לבסוף הוא נעשה חולה מזה, נמצא שאין זה לו לאריכת ימים.

אבל התורה היא בשעת מעשה מתוק לו מאוד, וזהו כי הוא חייך שמרגיש בו חיות טוב, וגם הוא לו לאריכת ימים שאין מגיע לו מיתה, כי הנפש המשכלת חי לעולם. וז"ש הבינה לעתים (דרוש כ"ג) ע"פ: כי בי ירבו ימיו, דהיינו כשהיום נתרבה אצלו מחמת השמחה והתענוג שיש לו, ויוסיפו לך שנות חיים ג"כ, שכל שנותיו יהיו חיים אפילו כשילך מהעוה"ז. וכמ"ש "העקידה" על מרז"ל יעקב אבינו לא מת.

רמתיים צופים

רבנו ניסים ב"ר ראובן גירונדי בעל 'דרשות הר"ן' ט' שבט קל"ז

העולם נמשכת עצם המלכות על ישראל ומהם לכל העולם, משא"כ אם אינם מזכירין מלכות על האומות אז תהי' נמשכת המלכות על האומות שלא על ידם ושוב לא תהי' נקראת עצם המלכות על ישראל, שהרי גם על כל האומות הוא מלך, עכתדה"ק.

(שם משמואל - ראש השנה שנה

תרע"ח)

רבנו ניסים בן ראובן גירונדי (הר"ן), נולד בברצלונה בשנת ה"א פ' ונפטר בט' בשבט בשנת ה"א קל"ז (י"א שנת ק"ג). הר"ן נחשב לפוסק הדור, ומכל תפוצות ישראל היו פונים אליו בשאלות. תלמידו המובהק היה הריב"ש. חיבורו החשוב הוא פירושו על הר"ף, בו מבאר הר"ן בהרחבה את הלכותיו של הר"ף. הר"ן כתב גם פירוש על רוב מסכתות התלמוד הבבלי.

ספר דרשות הר"ן, הכולל תריסר מאמרים, אינו ספר דרשות רגיל, בנוסף לרעיונות ובידורים בענייני הפרשה מברר בו הר"ן יסודות בעיקרי האמונה היהודית. נדפס לראשונה בקושטא רצ"ג.

בעת ששימש כרב בברצלונה, העלילו עליו ועל כמה מנכבדי ורבני הקהילה עלילת שווא, שבעקבותיה נאסרו לחמישה חדשים, אשר בסופם נתרברו כחפים מפשע ושוחררו. תקופת פעילותו של הר"ן נמשכת לערך משנת הק"י. שנה הנזכרת באחת מתשובותיו, עד ט' בשבט שנת ה'קל"ו בה נפטר. באחת מדרשותיו, מזכיר הר"ן את המגפה השחורה כאירוע שהתרחש שלוש עשרה שנה קודם לכן.

הטעם שהיה משה רבינו כבד פה

איתא בר"ן בדרשותיו. דהא דהיה משה רבינו ע"ה כבד פה, להורות מתיקות עריבות נעימות ידידות התורה, כי לפעמים כשאומר איש איזה דבר ואותו הדבר בעצמו אינו חכמה כל כך, רק שהאיש המדבר הוא בעל מליצה ויודע להמליץ הדבר בנועם אמריו ובחידות, אזי יומתק הדבר לחיך השומע, משא"כ אם איש אחר היה מדבר אותו הדבר לא היה הדבר מתוק לחיך השומע, כיון שהדבר בעצמותו אינו נחמד כל כך ואינו חכמה כ"כ, אבל אם הדבר בעצמו הוא דבר חכמה וחמדה יהיה המספר איזה שיהיה, נמתק הדבר לחיך השומע, כיון שהענין בעצמו הוא חמודי ונעים ומתוק לחיך.

על כן היה משרע"ה כבד פה, בכדי שלא יאמרו הבריות בראותם מתיקות עריבות נעימות ידידות ד"ת היוצאים מפיו, יאמרו המתיקות הזה הוא שהוא מליץ גדול ובעל לשון צח, וכהיום שהיה כבד פה, יוודע לעין כל שהתורה בעצמה מתוקה מדבש ונופת צופים.

(אגרא דפרקא - אות קסו)

הטעם שהמתפלל על חבריו נענה תחילה

וכ"ק אבי [הגה"ק בעל האבני נזר] אדמו"ר זצלה"ה הגיד עפ"י שאיתא בדרשות הר"ן בענין המתפלל על חברו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחילה, משום דהמתפלל נעשה צינור לשפע ויורדת עליו תחילה וממנו על חברו, כן כשישראל ממליכין אותו על כל

הרה"ק רבי יוסף יצחק מליובאוויטש זי"ע י' שבט תש"י

שמבקשים בברכת השחר 'אל תביאני לא לידי ניסיון', הרי כל החיים של האדם זה פרשה אחת ארוכה של ניסיונות, וזה מטרת האדם?

הוא ענה לי בקיצור. היה קשה עליו הדיבור. זה היה בשנותיו האחרונות באמריקה: שצריכים לחבר את 'לא לידי ניסיון' עם ההמשך 'לא לידי ביזיון', שכוונת התפילה שהניסיון לא יביא את האדם לביזיון, בזה שלא יעמוד בניסיון וייכשל. אין הכוונה בתפילה זו שלא יהיה לאדם ניסיונות, זה לא שייך בכלל. הגמרא אומרת במסכת חגיגה (ה, א) 'כל מי שאינו בהסתר פנים אינו מהם'. אלא הכוונה לבקש שנצליח לעמוד בניסיון. שיהיה לנו הכוח להתגבר על כך ולעמוד בזה כמו שצריך".

(האדמו"ר מטולנא זצ"ל - ספר 'תנחומיך' ישעשעו נפשי' עמ' 709)

'ראבאטו ניע ווידאט' - העבודה אינה נראית

בשנת תרפ"ב, התקיימה ברוסטוב חתונתו של הרה"ח הרב אליעזר קרסיק ז"ל עם בתו של הרה"ח ר' נתן גורארי ז"ל. בחתונה היה נוכח רב העיר. בעת הקבלת פנים התחיל הרב לספר בשבח עצמו. הוא אמר שיש לו בכתובים חיבור על נושאים שונים, ועכשיו הוא באמצע הכתיבה על הנושא של 'בית הרב'. מתוך דבריו היה ניכר שהוא מגזים בדבר.

אמר לו הרה"ק הרי"צ מליובאוויטש זי"ע: "ישנו משל ששייך לדבריך: מעשה בפריץ שפגש בדרכו לביתו איכר שמלאכתו לקצור שחת. והכיר בו שהוא פועל מצויין. קרא הפריץ לאיכר ושאל אותו: כמה אתה מקבל עבור עבודת יום אחד? ענה האיכר: רובל אחד! אמר לו הפריץ: אתן לך שני רובלים ליום וגם כוס יי"ש משובח, התסכים לעבוד אצלי? ענה האיכר: בוודאי ובוודאי!"

בבואם הביתה הוציא הפריץ מגל מתוצרת העיר וינה, שהוא הטוב והמעולה ביותר ועשוי מברזל מעולה. האיכר התרגש למראה עיניו שכן מימיו לא זכה לעבוד במגל משובח כזה. הוסיף הפריץ ואמר לו: את היי"ש אני נותן לך בתור מקדמה לפני העבודה.

האיכר שש ושמח על שנפל לידו לזכות במשכורת נאה, בכלי מעולה, והעולה על כולנה, כוס יי"ש עוד לפני התחלת העבודה. שאל האיכר את הפריץ: היכן מקום עבודתך? הכניס אותו הפריץ לאולם גדול ואמר לו: פה תעבוד! אמר האיכר: הרי אין כאן שחת. אמר לו הפריץ: מה איכפת לך? הנף את ידך והעבר את המגל הלוח ושוב כאילו אתה קוצר שחת. עבד האיכר כחצי שעה. לאחר מכן הציץ הפריץ לתוך האולם וראה שהאיכר יושב בטל.

נכנס הפריץ לאולם ושאל את האיכר: מדוע אינך עובד? אתן לך

אורו של רבינו זרח בליובאוויטש ביום י"ב בתמוז תר"מ, כבן יחיד לאביו הרה"ק רבי שלום דובער [הרש"ב] זי"ע"א.

התחנך אצל מלמדים שונים, אך עיקר חינוכו קיבל מפי אביו. בהיותו בן אחת עשרה, נעצר בפעם הראשונה בימי חייו, אחר שיצא להגן על יהודי שהותקף בידי השוטר המקומי על לא עוול בכפו.

בגיל חמש עשרה נתמנה על ידי אביו לשמש כמזכירו הפרטי, כשהוא מטיל עליו משימות רבות למען הכלל. בהגיעו לפרקו, היה לחתן רבי אברהם שניאורסון, נכדו של הרה"ק הצמח צדק זי"ע"א. אחר נישואיו התמסר ביתר שאת בפעולותיו הרבות עבור הכלל, ברוחניות ובגשמיות.

בשנת תר"פ נסתלק אביו לבית עולמו ורבינו נקרא למלא את מקומו, היו אלו ימים קשים ליהדות, ימי הראשונים של המשטר הקומוניסטי ברוסיה, אשר רדף באותה עת ביתר שאת כל מושג הקשור ליהדות ולתורה.

רבינו שקע עצמו בעבודת הכלל במסירות נפש, ולא הביט על התנאים הקשים ששררו אז ברוסיה ועל הרדיפות שרדפוהו הרשעים, דאג שמוסדות התורה שישד אביו יוסיפו להתקיים, כשנאסר ללמד תורה לילדי ישראל, פעל לאסוף ילדים במרתפים ובעליות גג שילמדו תורה במחתרת.

שבעה פעמים נאסר בימי חייו, הפעם השביעית היתה הארוכה והמפורסמת ביותר, גם בבית הכלא הראה אז אומץ לב, דרש שיביאו לו את טליתו ותפיליו, וכאשר לא נתמלאה בקשתו, הכריז שלא יטעם מאומה עד שיתנו לו להניח תפילין. גם כשנקרא לחקירה השיב שלא יענה לשאלות אלא אם תינתן לו האפשרות להתפלל בטלית ותפילין, והוא אכן ניצח, הרשעים הביאו לו תפיליו בעל כרחם.

הקומוניסטים זממו להורגו רח"ל, אך בזכות תפילות חסידיו בכל רחבי העולם, והתערבות בין לאומית למענו שיצרה פרסום רב וגל מחאות בכל רחבי העולם, שוחרר מידיהם בחיים.

אחר ששוחרר עבר בשנת תרפ"ה לריגה שבליטא, ומשם בשנת תרצ"ד לוורשה, ממנה פרש רשת ישיבות ברחבי פולין, לאחר שהנאצים נכנסו לפולין, נמלט בשנת ת"ש בניסים לארצות הברית וקבע בה מושבו, בכל מקום בו שהה, הקים חדרים ישיבות ומקוואות, נפטר בניו יורק בהיותו בן שבעים. (המאירים לארץ, גדולי הדורות).

אל תביאנו לידי ניסיון המביא לביזיון

סיפר האדמו"ר מטולנא זצ"ל: "היה לי מעשה יפה, ששאלתי את הרבי מחב"ד, הרבי ר' יוסף יצחק שניאורסון זצוק"ל, מה זה מה

כוס י"ש נוספת, אבל מעתה תעבוד בחריצות! ומיד הגיש לו הפריץ כוס י"ש נוספת. עבד האיכר עוד כמחצית השעה. ושוב הצין הפריץ לאולם וראה שהוא אינו עובד. שוב נכנס הפריץ ואמר לו: אתן לך עוד כוס י"ש, אם תסכים להמשיך לעבוד כאן! ענה לו האיכר: אף אם תכפיל את משכורתי ותיתן לי עוד כמה

כוסות י"ש, לא אסכים לעבוד כאן! תמה הפריץ: מדוע? ענה האיכר: איך אוכל לעבוד כאשר 'דאבאטו גיע ווידאט' [-העבודה אינה ניכרת]. והנמשל מובן, סיים הרב"ק הרי"צ את דבריו. (ספיר ויהלום בראשית תש"פ - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

הגאון רבי יהודה נבון זצ"ל בעל קרית מלך רב י"א שבט (י"א בכ"א בו) תקכ"א

קרא לספרו 'קרית מלך רב' על שם ירושלים

החסיד רבי יהודה נבון אחד מחשובי הרבנים בקושטניא בנו של הגאון מחנה אפרים כשעלה לירושלים קנא קנאת ירושלים וקרא ספרו שו"ת בשם "קרית מלך רב" לומר לך שהוא גר בירושלים שרק היא "קרית מלך רב" ולא קושטניא ראה בהקדמתו. (עלי תמר - מסכת כתובות, פרק ב הלכה ה)

'פחות שבערכים כמוני' - גדלות בענוה

מכאן אבא קא אתינא גדול אדונינו זרוק חוטרא אוירא-אוירא דארץ ישראל, מחכים לתת לפתאים ערמה, אדעתא דארעא נחית מעיקרא, זה לי כעשר שנים אשר יגעתי בעשר אצבעותי לעשות חיזוק לדבריהם כשל תורה, קמא קמא בורר אוכל מתוך אוכל, ובורר את היפה שבהן, דבר תורה יש ברירה, ואף גם זאת כי איני אומר קבלו דעתי ואדרבא בפה מלא אמינא, לא תסמכו עלי וגדולים ממני וממך טעו ברואה, ובפרט פחות שבערכים כמוני. והאל הוא הודע כי כמה פעמים דחקתי עצמי אפילו בדברי רבותינו האחרונים אשר מחדש יצא טבעם, ולעולם דנתי כי דעתי חסורי מחסרה. זאת תפלתי לאל עליון, יקבל נא את מנחתי אף כי אינה ראויה יד עניים אגן והאל-יעזרני על דבר כבוד שמו להביא מנחה עשירה. (בהקדמה לספרו - קרית מלך רב)

רבי יהודה נבון נולד בקושטא בשנת תס"ז כבן בכור לאביו הגדול רבינו אפרים נבון בעל ספר "מחנה אפרים", לאחר פטירת אביו בשנת תצ"ה עלה לירושלים, ולאחר זמן התמנה לראש ישיבת "דמשק אליעזר" ולאב בית הדין בירושלים.

בבית דינו בירושלים שימש כדיין החיד"א (ראה שו"ת חיים שאל סי' ל"ה, ל"ט שכתב "וכן עשינו מעשה בנידון דידן בהסכמת הרב המובהק חסידא קדישא כמוהו"ר יהודה נבון זל"ה אב בית דיננו").

תלמידו המובהק של בעל "קרית מלך רב" היה מרנא ורבנא רבי יום טוב אלגאזי וכשפנה אל רבו בשאלה הוא מתארו "בוצינא דנהורא פטיש החזק עמוד הימיני תנא דאורייתא מורי ורבי המובהק" (ראה קרית מלך רב ח"ב סי' כ"ב).

מיד עם הופעתו לא מש ה"קרית מלך רב" משולחנם של תופסי התורה וחכמי הדורות אשר פלפלו

ונשאו ונתנו בדבריו. ב"מפרשי היד החזקה" יוכלו המעיינים לראות שה"קרית מלך רב" מוזכר מאות פעמים על ידי הבאים אחריו שדגים בפירושו ובהערותיו.

רבי יהודה נפטר בירושלים ביום י"א שבט (ו"א בכ"א) שנת תקכ"א ומנוחתו כבוד בהר הזיתים. הניח אחריו שני בנים גדולי תורה רבי אפרים נבון בעל "בית מושב" ורבי יצחק נבון בעל "דין אמת".

מתנה מיוחדת – ראש חודש!

כסף אין, אז הולכים וממשכנים את המנורה? האם כל זה שווה בשביל לעשות סעודה לפני הבעלי בתים? נענה האוהב ישראל ואמר לבנו: בני יקירי, הכל כדאי כדי שלכל הפחות פעם אחת בחודש אנשים יעצרו לרגע ויחשבו מה תפקידם בעולם הזה. דווקא הבעלי בתים, הסוחרים והפועלים, בגלל שהם כ"כ עסוקים תמיד בענייני העולם הזה אין להם רגע למחשבה אמיתית על מהות האדם בעולמו, הם לא עוצרים במרוץ החיים לחשוב מה עליהם להשתפר ולעשות טוב. לכן אני עושה להם סעודה בראש חודש כדי שיפסיקו את העבודה, שישכחו מהעולם הזה, ויקבלו ישוב הדעת על התפקיד שבשבילו הם באו לעולם. כן. בשביל זה שווה כל ההוצאות הכספיות וכל הטירחה הקשורה בזה.

אפשר להשלים את הסיפור הזה ולהסביר מה העניין דווקא בראש חודש, עם רעיון נפלא על מה שנאמר בפרשת השבוע (שמות יב ב): 'הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים רִאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחֹדְשֵׁי הַשָּׁנָה'. אומר רבינו האביר יעקב בספרו "פתוחי חותם" שהפסוק בא ללמד אותנו דבר מיוחד על ראש חודש: כידוע, עיקר כל דבר הוא בהתחלה שלו: כך בתחילת השנה וכך בראש חודש. ההתחלה זהו זמן שניתן לפעול בו יותר, זהו זמן שמשפיע יותר, שגחק יותר. כשאדם עושה דבר בתחילתו – זה משפיע על כל ההמשך. כמו שבתחילת היום, יש לאדם את הכוחות לתת את התפוקה הטובה ביותר.

אומר האביר יעקב: המילים בפסוק: "החודש הזה" מסתיימות עם האותיות: "שה". שימו לב שזה בדיוק הגימטריא של "כפרה", בא הפסוק לרמוז ולומר: ראש חודש הוא זמן מיוחד שמשפיע על כל החודש. אדם צריך לעסוק בתשובה מיוחדת בראש חודש, בחשבון הנפש, ועל ידי זה הוא יזכה לכפרה. (מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

פעם בחודש אנחנו מקבלים מתנה מיוחדת של "ראש חודש", לפעמים זה יום אחד ולפעמים יומיים. אבל בהרבה מהמקרים אנחנו נוטים לפספס את המתנה המיוחדת הזו. ברור שאנחנו מוסיפים יעלה ויבוא, הלל ומוסף. אבל לא תמיד אנחנו יודעים להעריך את המתנה הזו. הרבה יותר שמענו על מעלת יום השבת, על החגים ועל המועדים, ואלו על הראש חודש פחות שומעים.

ב"ה זכינו להוציא ספר חשוב מאוד "אוצר פניני החסידות", כך שלם שכולו קודש לעניין של ראש חודש. רעיונות נפלאים של רבותינו גדולי החסידות שמסבירים את המעלה של ראש חודש, את המעלה של כל אחד מהחדשים. יש אריכות רבה על הנושא, אבל אנחנו נעמוד בקיצור על רעיון אחד שנשמע בבית מדרשו של הרבי הקדוש האוהב ישראל מאפטא.

האוהב ישראל היה דרכו בכל ראש חודש לעשות סעודה מכובדת מאוד, בשר ודגים וכל מטעמים. בסעודה הזו היו משתתפים בעיקר הבעלי בתים של העיר, אנשי העמל, הסוחרים ובעלי החנויות. כולם היו יודעים שבראש חודש יש "טיש" אצל האוהב ישראל. במשך כמה שעות, הפועלים לא עבדו והחנויות היו סגורות, וכולם היו יושבים אצל האוהב ישראל, שומעים דברי תורה ונהנים מזיו השכינה.

העלויות של הסעודה היו גדולות מאוד, ואילו אצל האוהב ישראל לא היה כמעט כסף. אבל האוהב ישראל לא הסכים לוותר: כמעט בכל פעם יצא שהיו ממשכנים את המנורה שבה הרבנית הייתה מדליקה נרות שבת, מנורה עשויה מכסף, גדולה ועתיקה, ותמורת המשכון היו מקבלים סכום כסף שאותו היו נותנים לחנויות תמורת מצרכי המזון. אחר כך, כבר היו פודים את המנורה הממושכנת, וחוזר חלילה בחודש הבא.

פעם אחת שאל את האוהב ישראל, הבן שלו, רבי יצחק מאיר מזינקוב: בשביל מה לו כל הטירחה הגדולה הזו? גם עלויות יקרות, ואם היה כסף – נחא, אבל גם

כידוע, עיקר כל דבר הוא בהתחלה שלו: כך בתחילת השנה וכך בראש חודש. ההתחלה זהו זמן שניתן לפעול בו יותר, זהו זמן שמשפיע יותר, שגחק יותר. כשאדם עושה דבר בתחילתו – זה משפיע על כל ההמשך. כמו שבתחילת היום, יש לאדם את הכוחות לתת את התפוקה הטובה ביותר

מילין קידין וחידושים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביחצירא שליט"א

מִי־הָתָא

חֲזַתָּא

חֲזַתָּא דְאֲוֵרִייתָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

יציאת מצרים המתעוררת בימי השובבי"ם

**הקריאה מעוררת את הזמן בהשפעה יתירה
מהזמן עצמו**

חשיבותה של קריאת הפרשה שמעוררת את הזמן של יציאת מצרים נשנתה הרבה בספרי הצדיקים, והגדיל האמרי **יוסף מספינקא ע"ה** ואמר בשם רבו הרה"ק **מזידיטשוב ע"ה** (יתרו ד"ה וחר סיני) כי הקריאה בפרשה גדולה בחשיבותה ועולה בהשפעתה על פני הזמן עצמו.

מביא הרה"ק מספינקא ראה לדברי רבו, דהנה, פעמיים בשנה קוראים בהפטרות במעשה מרכבה, פעם אחת בפרשת יתרו במעשה מרכבה המובא בספר ישעיה, ופעם אחת בשבועות במעשה מרכבה שביחזקאל. והלא אמרו חז"ל (חגיגה יג): שישעיה הנביא הוא הגדול יותר מכל הנביאים שאחרי משה רבינו, ודימו חכמים את ההבדל בין מעשה מרכבה של יחזקאל למעשה מרכבה של ישעיה, כדמיון בן כפר ובן כרך. אם כן מן הראוי שאת ההפטרות החשובה ביותר שהיא מעשה מרכבה שבנבואת ישעיה, יאמרו במתן תורה, ואת ההפטרות של יחזקאל יקראו בפרשת יתרו.

בפועל רואים להיפך, שאת הנבואה החשובה אומרים דווקא בפרשת יתרו. מוכח אפוא, כי חשיבות הקריאה המעוררת את הזמן - בזמן שקוראים את הפרשה בתורה, גדולה יותר מהיום שבו קיבלנו את התורה, עד כדי כך שבעת קריאת פרשת מתן תורה אומרים את ההפטרות החשובה יותר, ואילו בזמן מתן תורה עצמו בחג השבועות, קוראים את ההפטרות שנאמרה ביחזקאל שהיא פחותה במעלתה מנבואת ישעיה.

וַיְהִי בַּעֲצָם הַיּוֹם הַזֶּה יֵצְאוּ כָּל צְבָאוֹת ה' מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם (יב), (מא).

אמרו המקובלים ע"ה, שבזמנים אלה יורד כח עליון משמיים, והשפעות גדולות נשפעים ונמשכים בתקופה זו, כדי להוציא את האדם מכל המצרים שלו. וידוע **מתלמידי הבעל שם טוב ע"ה** שהיו רגילים לומר כי 'התורה נצחית היא', כלומר, כל הנכתב בתורה אינו בכדי לספר סיפורי מעשיות שכך וכך היה, אלא כל הנכתב בתורה נאמר לעולם ועד, ונוהג ומורה דרך לכל אדם לדורי דורות. ולכן גם יציאת מצרים - היציאה מהמצרים של כל אדם, אף היא קיימת בכל דור ודור, ובכל אדם ואדם במצרי הרוחניים והגשמיים. ואלו ההשפעות היורדות בזמן זה, שכדי שיוכל האדם לצאת ממצרים אלו, הקב"ה משפיע עליו כח עליון משמים ונותן לו כוחות כדי לצאת מהם.

הקריאה מעוררת את הזמן

ובזמן קריאת פרשות אלו מתעורר כוחם ביתר שאת, שכן ידוע הדבר שגדולי החסידות היו אומרים, ויסוד הדברים כבר הובא **בשל"ה הקדוש** (מסכת פסחים נר מצווה אות ו): 'הקריאה מעוררת את הזמן'. דהיינו, כשקוראים בפרשה את הקריאה, קריאה זו מעוררת את הזמן עליו מדבר המקרא. ועל כן היו האדמו"רים אומרים 'לחיות עם הזמן', 'לחיות את הזמן'. דהיינו, לחיות עם הפרשה של השבוע והזמן שנאמר בה. אם מדברת על המועדים, הרי שבקריאת הפרשה מתעורר כח המועדים שנאמרו בה, וכל ההשפעות שנזכרו במועדים מתעוררים בקריאת הפרשה.

צדיקים שהרגישו בקדושת הזמן היו אומרים הלל בשבת זו

ולא לחינם הפליגו גדולי עולם ועוררו אותנו לנצל ימים אלו לתשובה ולמעשים טובים, שכן הצדיקים בקדושתם מרגישים את הקדושה ומסייעים בעדנו להתקרב לקדושה עליונה זו, כפי שמובא בדברי ימי הצדיקים ע"ה, כמו **בעל הדברי חיים מצאנז ע"ה, רבי נפתלי מרופשיץ ע"ה, רבי משה לייב מסאסוב ע"ה** ועוד, שבליל פרשת בא - פרשת יציאת מצרים, קראו את ההלל כמו בליל הסדר, ויש מהם שקראו את ההלל בברכה, כי בקדושת נפשם הרגישו את האור העצום שמתעורר בקריאת הפרשה, עד כדי כך הגיעו להשגות ומדרגות גבוהות. והם שאמרו לנו ועוררנו: 'לחיות עם הזמן', 'לחיות את הזמן', כי הקריאה מעוררת הזמן עוד יותר מהזמן עצמו, ובוודאי כוחם מסייענו להתקרב לקדושת הימים.

וכפי שאכן מסופר על הרה"ק מסאסוב ע"ה כי פעם בשבת פרשת בא שהפרשה מלאה ביציאת מצרים, בא לבהירות גדולה כל כך, עד שאחר תפילת י"ח אמר הלל והציבור אף הם אמרו עמו, ולא ידעו כלום בשעת מעשה שעושים דבר משונה. כי באו כולם למדרגה והשגה גבוהה שהרגישו את קדושת הפסח.

הקריאה בתורה היא בבחינת נפש המתקשרת בתורה ומשכך גדלה מעלתה על בחינת הזמן

כשנשכיל בדבר, עלינו להתבונן, מדוע אכן כך הם פני הדברים, בעוד שעל פי סברא נראה כי הזמן בשנה שבו ניתנה תורה גדול יותר, שכן באותו התאריך ניתנה תורה. נבין זאת עפ"י המבואר בספר יצירה (פ"ד מ"ד, פ"ו מ"א), כי כלל הבריאה נחלקת לשלושה חלקים - עולם שנה ונפש. והביאור בזה, שכל דבר שבבריאה מורכב משלושה חלקים אלו: נפש - הוא שם כולל לנפש האדם עם כל מה שיש בו ובתוכו. שנה - הוא שם כולל לעיתים ולזמנים שבהם מונהג העולם. עולם - שם כולל לעולם שאנחנו נמצאים בתוכו. ולמשל, בעניין קריעת ים סוף ישנם שלוש אפשרויות שבהם מתעורר הנס. א. כאשר אדם בא אל הים שנקרע לבני ישראל יוכל להרגיש הארה מקריעת ים סוף, והארה זו הינה בבחינת 'עולם'. ב. כאשר בא יום שביעי של פסח מרגיש גם כן הארה נפלאה מקריעת הים, וזו בבחינת 'שנה'. ג. כאשר קוראים בתורה פרשת בשלח, יכול להרגיש הארה זו בבחינת 'נפש' הקורא בתורה את עניין קריעת הים. ולכן קריאת הפרשה עולה במעלתה ובהארה שבה, על ההארה שבזמן המועד, כי הקריאה בתורה היא בבחינת 'נפש', ובחינת נפש כיון שמחוברת בתורה ללא אמצעי - גדולה במעלתה, כי התורה מקשרת הנפש בעולמות העליונים.

מילתא דפליאה

הקושי והמאמץ - סימן שמעשיו רצויים

סימן נוסף (בהמשך למובא בגליון הקודם, במדור זה) לדעת אם המעשה הוא מיצר הטוב או חלילה להיפך, כתב **הגר"א ע"ה** על הפסוק (רות א יח) 'ותרא כי מתאמצת היא ללכת איתה ותחדל לדבר אליה', שאם רואה אדם שהוא הולך בזריזות לקיים המעשה ואין לו כל קושי בדבר, הרי מסתמא הוא מצד היצר הרע, כי בדבר עבירה היצר הרע דוחף וממריץ את האדם לחטא, עד שאיבריו כמעט ונעים מעצמם בלי מניעה ועיכוב, וכל זה לרוב התגברות היצר להחטיא האדם כמעט בעל כרחו. אבל אם קשה לו ללכת לקיים המעשה כפי הנראה הוא מעשה טוב, וכן כאשר נעמי ראתה שרות מתקשה ומתאמצת ללכת עמה, הבינה שהוא דבר טוב, לכך חדלה מלמנוע ממנה ללכת עמה.

שכן יצר הטוב עיקר תפקידו אינו אלא לעורר האדם לדבר טוב, אבל אינו מפעיל את האדם ואינו נוטל ממנו את העבודה המוטלת עליו להתגבר ולהתחזק בעבודת ה'. כן מצינו אצל ריש לקיש שהיה מתחילתו שודד וליסטים ואז היה גיבור מופלג, אך כיון שקיבל עליו תורה מיד נחלשו כוחותיו (ב"מ פד.). והטעם הוא, כי המקבל עליו עול תורה אין לו כל כך סיוע מן היצר הטוב אלא צריך להתאמץ בעצמו, ולפיכך כשרואה על מעשה מסוים שהוא מסופק לגביו שנצרך להתאמץ בשבילו הרי זה סימן שדבר טוב הוא, ואם הדבר בא לו בקלות יותר מדי הרי זה סימן שהיצר הרע מסייע בידו ושומר נפשו ירחק ממנו.

מעשה היה, במשולח האוסף כספי צדקה שהרבו הציבור לתרום לו בעין יפה, וכאשר ביקש את נדבתו של **רבי חיים מוולוז'ין ע"ה** נמנע מלתרום לו וזאת ללא סיבה הנראית לעין. לאחר זמן מה נודע שלא היה אותו משולח תוכו כבדו, והכספים שנאספו על ידו שימשו למטרות שאינן כשרות. הסביר רבי חיים ע"ה שלא ברוח הקודש נמנע מלסייע בידו, אלא כיון שלא הרגיש בעצמו שום מניעה ועצלות מלתרום לאותו משולח, היה הדבר סימן בעיניו שאין היצר הרע מתנגד לכך ומסתמא אין זה מעשה מצוה אלא להיפך.

ברזא דאח"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

כוח שרה אמנו ע"ה בליל יציאת מצרים

לקיחתה של שרה לבית פרעה - סימן לבניה

**וְאָכְלוּ אֶת הַבָּשָׂר בְּלִילָה הַזֶּה צְלִי אֵשׁ וּמִצּוֹת
עַל מִרְרִים יֹאכְלֶהוּ (יב ח).** רבותינו ז"ל אמרו
במדרש (שמו"ר טו יב): 'ומצות' - בשביל שרה
שעשתה למלאכי השרת עוגות ולא טעמו
לחם וכו'. יש לומר בטעם שנזכרה שרה אמנו
ע"ה בלילה זה, שכן אמרו חז"ל **בפרקי דרבי
אליעזר (פכ"ו):** אותו הלילה שנלקחה שרה
אמנו לבית פרעה, ליל יום טוב הפסח היה,
והביא הקב"ה על פרעה ועל ביתו נגעים
גדולים, להודיע שכך הוא עתיד להכות את עם
ארצו [וכך אמרו בזוהר (לך לך פב.): תא חזי,
אלמלא דאנסיבת שרי לגבי פרעה לא אלהי
הוא, ואלקאותא דא גרים אלקאותא לבתר
כן דילקון מצרים בנגעים גדולים. כתיב הכא
'נגעים גדולים', וכתיב התם (דברים ו כב) 'ויתן
ה' אותות ומופתים גדולים ורעים במצרים',
מה להלן עשר מכות אף כאן עשר מכות, כמה
דעביד קודשא בריך הוא נסין וגבורין לישראל
ליליא, אוף הכא עבד לה קודשא בריך הוא
לשרה נסין וגבוראן ליליא. תא חזי, כל ההוא
ליליא דשרה הות לגביה דפרעה אתו מלאכי
עלאי לזמרא ליה לקודשא בריך הוא בשירין
ותושבחן, אמר להו קודשא בריך הוא, כולכו
זילו ועבידו מכתשין רברבין במצרים, רשימו
למאן דאנא זמין למעבד לבתר דא, מה כתיב
(בראשית יב ז) 'וינגע ה' את פרעה נגעים
גדולים וגו']. ומשום כך פירש **מו"ר זקני ע"ה**
(פתוחי חותם וארא ענין עשר המכות) כי
'שרה' בגימטריא עולה כמו ראשי התיבות של
עשר המכות דצ"ך עד"ש באח"ב' [עם הכולל

של ג' התיבות והכולל של שלשתם כאחד].
ו'מעשה אבות סימן לבנים' [כך כתב
הרמב"ן (לעיל יב ו): 'ויעבר אברם בארץ עד
מקום שכם'. אומר לך כלל תבין אותו בכל
הפרשיות הבאות בענין אברהם יצחק ויעקב,
והוא ענין גדול, הזכירוהו רבותינו בדרך קצרה,
ואמרו (עיין תנחומא ט) כל מה שאירע לאבות
סימן לבנים, ולכן יאריכו הכתובים בספור
המסעות וחפירת הבארות ושאר המקרים,
ויחשוב החושב בהם כאלו הם דברים מיותרים
אין בהם תועלת, וכולם באים ללמד על העתיד,
כי כאשר יבוא המקרה לנביא משלשת האבות
יתבונן ממנו הדבר הנגזר לבא לזרעו. ושם
פסוק י' כתב: 'ויהי רעב בארץ'. הנה אברהם
ירד למצרים מפני הרעב לגור שם להחיות
נפשו בימי הבצורת, והמצרים עשקו אותו
חנם לקחת את אשתו, והקב"ה נקם נקמתם
בנגעים גדולים, והוציאו משם במקנה בכסף
ובזהב, וגם צוה עליו פרעה אנשים לשלחם.
ורמז אליו כי בניו ירדו מצרים מפני הרעב לגור
שם בארץ, והמצרים ירעו להם ויקחו מהם
הנשים כאשר אמר (שמות א כב) 'וכל הבת
תחיון', והקב"ה ינקום נקמתם בנגעים גדולים
עד שיוציאם בכסף וזהב וצאן ובקר מקנה
כבד מאד, והחזיקו בהם לשלחם מן הארץ. לא
נפל דבר מכל מאורע האב שלא יהיה בבנים.
והענין הזה פרשוהו בבראשית רבה (מ ו) רבי
פנחס בשם רבי אושעיא אמר, אמר הקדוש
ברוך הוא לאברהם צא וכבוש את הדרך לפני
בניך, ואתה מוצא כל מה שכתוב באברהם
כתוב בבניו, באברהם כתוב 'ויהי רעב בארץ',
בישראל כתיב (להלן מה ו) 'כי זה שנתים הרעב
בקרב הארץ', וכל דבר שעבר עליה היה בו

המשך בעמוד הבא

נתינת כח גם לזרעה שבכל הדורות, לכך גם המכות שקיבל פרעה בגללה היו סימן לבניה שגם בגללם יקבל פרעה את עשר המכות [בצרור המור האריך לבאר את כל עניין יציאת מצרים כיצד היה תלוי במעשה לקיחת שרה לבית פרעה, וז"ל: 'ולאברם הטיב בעבורה' (לעיל יב טז) לפי שאמרה היא שהיתה אחותו, כמו שהיה במצרים שכתוב שם (שמות יב לו) 'וישאלום וינצלו את מצרים'. 'וינגע ה' את פרעה ואת ביתו' (לעיל יב יז), לאות על מכות פרעה בשביל ישראל. 'ויקרא פרעה לאברם' (שם פסוק יח), כמו שאמר שם (שמות יב לא) 'ויקרא למשה ולאהרן לילה'. 'ועתה הנה אשתך קח ולך' (לעיל יב יט), כמו שאמר שם (שמות יב לב) 'גם צאנכם גם בקרכם קחו' וגומר. 'ויצו עליו פרעה אנשים וישלחו אותם' (לעיל יב כ), כמו שאמר שם (שמות יג יז) 'ויהי בשלח פרעה את העם'. 'ויעל אברם ממצרים ולוט עמו' (לעיל יג א), כמו שאמר שם (שמות יב לח) 'וגם ערב רב עלה אתם'. 'ואברם כבד מאד במקנה בכסף ובזהב' (לעיל יג ב), כמו שכתוב שם (שמות יב לו) 'וינצלו את מצרים'. ועל כן בלילה זה נזכר כוחה של שרה לבני ישראל.

כוח האמונה של שרה מתעורר עתה ביותר

מכלל הכח שהורישה לנו שרה ע"ה הוא להכיר ולדעת כי כל העובר עלינו בגשמיות ורוחניות הן צרות הגלות והן הקשיים והמיצרים העומדים בדרכו של כל אדם בפרטות, לטובה הם. כי הרי בכל מהלך חייה עברו עליה צרות וקשיים, בשנות עקרותה הארוכים ובגלות ממקום למקום, ועוד כיוצא בהם [ראה מה שכתב על כך האור החיים (בראשית כג א): עוד יתבאר הכתוב על זה הדרך 'ויהיו חיי שרה'

פירוש בצער היו חיי שרה מאה שנה, כי בכולן היתה בצער, עד תשעים שנה והיא בחבלי לידה שלא ילדה לאברהם, וצא ולמד מה שאמרה רחל (שם ל א) 'הבה לי בנים ואם אין מתה' וגו', ומצ' עד מאה בקרוב שהיה ישמעאל רודף את יצחק להורגו כמאמרם ז"ל והיתה מצטערת על הדבר הרי מאה שנה, ועשרים שנה ושבע שנים לאלה יחשבו שני חיי שרה כי אז בטחה בבנה כי כבר גרש אברהם את ישמעאל], עם כל זה נאמר בהם (רש"י בראשית כג א) 'כולן שוין לטובה'. וכפי שביארנו (חיי שרה) עפ"י דברי מרן החיד"א ע"ה (פני דוד שם) בפסוק (בראשית שם) 'ויהיו חיי שרה', דתיבת 'ויהיו' נקראת ישר והפוך, לרמז שחייה היו הויה אחת שווה לטובה הן כשתביט בהם מתחילתן לסופן והן מסופן לתחילתן.

ובדרך רמז בא ללמדנו, כי אף שהיו ימי חייה של שרה למפרע, כלומר, אף כאשר התנהלו חייה למפרע ובהיפך מרצונה, עם זאת היו בעיניה כולם שוים לטובה, שלא ראתה שום רע בהנהגת הבורא, וידעה מה שאמרו חז"ל (ב"ר נא ג) 'אין רע יורד מלמעלה', ואם כך, גם כשאירע דבר מן השמים הנראה כלא טוב על כרחך טוב הוא שהרי אין רע יורד מן השמים. ובהסתכלות זו קיבלה כל מאורעות חייה באהבה ובשמחה, והאמינה שכל הנעשה עמה הוא אך לטובה ו'כל דעביד רחמנא לטב עביד' (ברכות ס:), ואף שבשעת מעשה נראה הדבר כצרה אבל לבסוף יתגלה שהכל היה לטובה. ובליל יציאת מצרים שנצטוונו בו 'למען תספר וגו' וידעתם כי אני ה', שבו מתגלה ביתר שאת אור האמונה 'כי אני ה', שבכל דבר ודבר יכולים להכיר כי מה' הוא ולטובה, מתעורר כוחה וירושטה של שרה אמנו ע"ה ביותר לסייענו בחיזוק האמונה.

קדושת ראשית היום

והראשית הוא היסוד לכל כי לו משפט הבכורה ואחריו ימשכו הענפים בכל עניינים במחשבה ודיבור ומעשה של כל היום, וישים השגחתו יתברך לנגד עיניו כי הוא השופע בו חיות המחשבה ודיבור ומעשה ברצונו הטוב, מה שאין כן כשאנו משעבד הראשית לד' הנה ח"ו הוא להיפך, והוא הנרצה בפסוק (תהלים לו ה) 'יתייצב על דרך לא טוב' בראשית עמידתו, אזי ח"ו 'רע לא ימאס', הבן הדברים].

עיקר הקדושה שייכת בתחילתו של דבר

ראיה לדבר שעיקר הקדושה היא בתחילת כל דבר, נראה ללמוד מכך שדרשו חז"ל (מו"ק כח:): 'וקידשתו' (ויקרא כא ח) שיש להקדים הכהן לכל דבר. ולכאורה, הקדמת הכהן היא עניין של כבוד, שמכבד אותו לברך ראשון וכו', וכיצד למדו זאת חז"ל מכך שאמרה התורה 'וקידשתו'. אלא שחז"ל הבינו שבאם ציוותה התורה לקדש את הכהן, הדרך היא באמצעות הקדמתו לכל דבר. ומכאן נלמד לכל דבר שבקדושה, שהדרך לבוא לקדושה נמצאת בזמנים שהם התחלה, שאם מקדים את המצווה הזאת, וכן אם מקדים בראשית היום ובראשית החיים, הרי שהוא מקדש את כל ההמשך הן של כל היום והן של כל החיים.

מיד בקומו ממיטתו ירים תרומה לה'

ועל קימת הבוקר דרשו צדיקים 'מראשית עריסותיכם תתנו לה' תרומה' (במדבר טו כ), 'עריסותיכם' מדבר על האדם כשהוא בעריסתו, ורומזו שתיכף בתחילת חייו ירים תרומה לה'. כמו כן משמעותו על כל אדם בקומו בבוקר ממיטתו שאף היא נקראת עריסתו כדכתיב 'הנה ערשו ערש ברזל' (דברים ג יא), 'תרימו חלה לה' שיקדיש תחילתו של יום לעבודתו יתברך. שהקב"ה מחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית, ויש לו לאדם להידבק בהתחדשות הזו שבכל יום.

המתחיל במצוה מקבל כח לגמור אותה

כאשר מקדש תחילתו של יום ניתן לו כח שיוכל

רבוה"ק הזהירו וזירזו מאוד לקדש את

תחילת היום בתורה ועבודה

קִדֵּשׁ לִי כָּל בָּכוֹר פֶּטֶר כָּל רֶחֶם בְּבִנִי יִשְׂרָאֵל בְּאָדָם וּבַבְּהֵמָה לִי הוּא (יג ב). רבותינו הקדושים תלמידי הבעל שם טוב זי"ע, החשיבו מאוד ועוררו לקדש תחילתו של יום בתורה ותפילה. וכך דרש הרה"ק בעל בני יששכר ע"ה בספרו אגרא דפרקא (אות רה): כתבו תלמידי הבעש"ט לזהר בעומדו ממטתו שתהיה המחשבה הראשונה והדיבור הראשון והמעשה הראשון לה' יתברך בתורה ובמצות, ועל ידי זה יהיו נגררין כל המחשבה והדיבור והמעשה של כל היום, כי הוא בחינת ברא בוכרא ואח הגדול, שכל האחין נגררין אחריו וחייבין בכבודו.

ביאור הפסוק קדש לי כל בכור

ובזה פירש הפסוק קדש לי כל בכור פטר כל רחם בבני ישראל באדם ובבהמה לי הוא, שכל דבר מחשבה ומעשה של האדם, כלולים הם מרמ"ח איברים שלו, ונולדים בכח מעשיו ומחשבותיו, כמו תינוק הנולד מפתחת הרחם. ועל כך אומר הכתוב שיקדש האדם הדבר הנולד ממנו מיד עם תחילתו, ובאיזה מדבר, בבני ישראל היינו המחשבה, שכח המחשבה היא המתייחסת לבני ישראל, שעלו תחילה במחשבה (ב"ר א ד). באדם היינו בחינת הדיבור המתייחסת לבחינת אדם, כדכתיב (בראשית ב ז) 'ויהי האדם לנפש חיה' שתירגם אונקלוס 'לרוח ממללא', ועל כן נקרא מדבר. ובבהמה היינו בחינת המעשה הבאה מכח הגוף שהוא כבהמה. שצריך האדם לקדש מעשה דיבור ומחשבה הראשונים שלו, ואז יעלה כלל מעשיו דיבוריו ומחשבותיו לרצונו יתברך, כדכתיב 'קדש לי וגו' וע"י זה יתקיים בכל אלה לי הוא [ובדרך פקודיך (מצוה יח אות ה) הוסיף בזה: מחוייבין אנחנו לשעבד בכל יום כל ראשיתנו לד' היינו ראשית מחשבותינו בעמדנו ממטתנו תיכף להתבונן בממשלתו עלינו וכי הוא המחזיר לנו נשמותינו, וכן ראשית דבורינו וראשית מעשינו,

ממנו יתברך ברוך הוא, שהכל בידי שמים חוץ מיראת שמים (ברכות לג:), אבל כפי רצונו ודעתו של אדם מוליכין אותו, אותן המלאכים הנבראים מאותו רצון ומחשבה אשר בו. ע"כ דבריו. ועל פי זה פירשו בספרים 'המתחיל במצוה אומרים לו גמור', שהמלאכים הנבראים ממחשבתו דיבורו ומעשיו במצוה, עוזרים ומסייעים לו לגמור את הדבר. [ומעין דבריו דרש בעל 'תפארת שלמה' (בראשית ד"ה בראשית ברא): אמרו חכמינו ז"ל (קידושין מ.) 'מחשבה טובה מצרפה הקדוש ברוך הוא למעשה'. פירוש, כי המחשבה טובה הקדוש ברוך הוא מצרפה ומסייע לה להביאה אחר כך לידי מעשה להוציא המחשבה לפועל].

בהתחלה נמצא כח הכל כגרעין העץ ומכאן ואילך יערב לכם

וזהו שאמרה תורתנו הקדושה (שמות יט ה) 'וְעַתָּה אִם שָׁמוּעַ תִּשְׁמָעוּ בְּקוֹלִי וְשָׁמַרְתֶּם אֶת בְּרִיתִי וְהִיָּיתֶם לִי סֻגְלָה מִכָּל הָעַמִּים', ופירש רש"י: אם עתה תקבלו עליכם, יערב לכם מכאן ואילך, שכל התחלות קשות. ומהי נתינת הטעם 'שכל התחלות קשות', כיצד רואים מכאן ש'מכאן ואילך יערב לכם', מדוע אם ההתחלות קשות יהיה ערב מכאן ואילך.

רק שסיבת כל ההתחלות קשות, כי בכל התחלה נמצא גם הסוף, כמו בגרעין העץ שכלול בו כל מה שיגדל ממנו אחר כך. ולכן כיון שכל התחלות קשות מחמת הכח הטמון בהם, יש לך ללמוד שכיון שעברה ההתחלה שבה כלול כח כל הנעשה אחר כך, 'מכאן ואילך יערב לכם', שכן הכל כבר נמצא בכח, וכל הנשאר הוא להוציאו מכח אל הפועל. ולענייננו נלמד שבראשית היום נכלל כל היום, ובעצם כבר גמר את המצוה בכח, וכל שנותר הוא למשוך את הכח הזה ולהוציאו לפועל בכל היום. וזה טעם כל ענייני הקדושה התלויים בהתחלה כמו בכור וביכורים, שבתחילת הדבר נכלל הכל ומקדש את כלל הדבר.

לעמוד כל היום בעבודתו יתברך. דכתיב (דברים ח א) 'כל המצוה אשר אנכי מצוך היום תשמרון לעשות' ופירש רש"י: ומדרש אגדה אם התחלת במצוה גמור אותה, שאינה נקראת אלא על שם הגומרה, שנאמר (יהושע כד לב) 'ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל ממצרים קברו בשכם', והלא משה לבדו נתעסק בהם להעלותם, אלא לפי שלא הספיק לגומרה וגמרוה ישראל, נקראת על שמם. אם כן כשרוצה האדם לקדש יומו ואף לגמור אותו בקדושה, יש לו לקדש תחילת היום וממילא יקבל כח וסיוע לגמור את היום בקדושה.

כי יש כח מיוחד הניתן למתחיל במצוה שיוכל לגמרה, כפי שפירש **המהרש"א** (ח"א מכות י:): בדברי הגמרא 'בדרך שאדם רוצה לילך בה, מוליכין אותו' - שלא אמרו 'מוליך אותו' והיה נשמע שהקב"ה מוליך אותו, אלא אמרו 'מוליכין'. שבכל מחשבה ודיבור ומעשה האדם נברא מלאך לפי עניינו אם לטוב אם לרע [כן איתא בספרים הקדושים בפירוש דברי חז"ל (אבות פ"ד מ"א): רבי אליעזר בן יעקב אומר העושה מצוה אחת קונה לו פרקליט אחד והעובר עבירה אחת קונה לו קטיגור אחד. וכמו שפירש האריז"ל בשער היחודים (פ"ב): נמצא כי בהיות האדם צדיק וחסיד ועוסק בתורה ומתפלל בכוונה, מאותן הקולות שיוצאין מפיו נבראים מלאכין ורוחין קדישין, קיימין ועומדין, ואלו המלאכין הנבראים ממה שיוצאים מפי האדם הם סוד המגידים הנזכר בספר חסידים, ומודיעין אותו ומספרין לו רזי תורה. וכו'. והנה כמו שיש מלאכין הנבראין מעסק התורה שהאדם מוציא מפיו, כך יש בחינת מלאכין נבראים ונעשים על ידי עשיית המצוות כנזכר בפרשת פינחס (זוהר רכב:)

'ותרי"ג מלאכין סלקין לה לנשמתא', הרי כל מצוה של תרי"ג מצוות נעשה מלאך אחד, והעושה תרי"ג מצוות נעשה תרי"ג מלאכין לנשמתא דיליה, וזה סוד 'כל העושה מצוה אחת קונה לו פרקליט אחד', ועל כן אמרו בדרך שאדם רוצה לילך, שהרשות בידי האדם

יצא לאור ע"י מכון אור לישראל
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או לגשת ללא אישור
מפורש בכתב ממכון אור לישראל
עיצוב ועימוד: שוקי קנר

אור חדש ירד על שולחן השבת

שולחן השבת עם אור החיים

מאמרים נפלאים של רבינו האור החיים
הקדוש בשפה מעבדת שווה לכל נפש

ארה"ב: 437-0054 (718)
אירופה: 44-20-8806-0176

להשיג בחנויות הספרים המובחרות

אור הגאולה לישירי לב

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66